



### Справа прэстыжу рабочых прафесій

### Ці лечаць «цудадзейныя бальзамы»

### Адшукаць гісторыю на карце

СТАР 2

СТАР 5

СТАР 6

## ПА СТАЛІЧНЫМ ЧАСЕ

### У Мінску цэны да Новага года расці не будуць, а ў хуткім часе з'явіцца камунальная гандлёвая сетка

Учора Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка прыняў з дакладам старшыню Мінгарвыканкама Андрэя Шорца, паведамляе БЕЛТА. Размова ішла аб надзённых пытаннях сацыяльна-эканамічнага развіцця сталіцы.

У прыватнасці, кіраўнік дзяржавы паставіў перад мэрам задачу стрымліваць рост цэн у Мінску перад навагоднімі святамі: «Вы цудоўна разумееце: хоць Мінск багачэйшы за іншыя рэгіёны краіны, але людзі тут розныя — багатыя, сярэднія і бедныя. Трэба не забываць, што Новы год — гэта перш за ўсё стол, застолле, і людзі заслужылі, пражыўшы і адпрацаваўшы гэты цяжкі год, каб цэны ў магазінах былі нармальныя. Галоўнае, каб яны не падскочылі ў гэты перыяд».

Андрэй Шорца, у сваю чаргу далажыў, што на калегіі ўпраўлення гандлю Мінгарвыканкама, на якой прысутнічалі прадстаўнікі як дзяржаўнага, так і прыватнага гандлю, была пастаўлена задача па стрымліванні цэн і насычэнні асартымента гандлёвай сеткі, каб не дапусціць у будучым павелічэння цэн. На вышэйзгаданай калегіі было таксама прынята рашэнне стварыць камунальную гандлёвую сетку, якая за кошт прадастаўлення нізкіх цэн будзе садзейнічаць зніжэнню кошту прадукцыі ў буйных сеткавых магазінах. Такім чынам, на думку старшыні Мінгарвыканкама, будзе прапанаваны якасны разнастайны асартымент па прымальных цэнах. На сёння прадугледжваецца, што камунальная гандлёвая сетка будзе створана на базе больш як 40 магазінаў.

«Гэта правільна. Гэта рыначная цана. Такім чынам будзе створана канкурэнцыя на зніжэнне цэн», — падтрымаў ідэю кіраўнік дзяржавы. Разам з тым, Аляксандр Лукашэнка лічыць, што камунальнай гандлёвай сеткай, якая складаецца

з больш як 40 магазінаў, у двухмільённым горадзе з гаспадаркамі не проста будзе стрымаць рост цэн у буйных сеткавых магазінах. «Акрамя гэтых эканамічных рыначных механізмаў, неабходна забяспечыць і адміністрацыйны кантроль, перш за ўсё за прыватным гандлем, каб яны не павышалі цэны. Трымайце гэта пад кантролем», — падкрэсліў Прэзідэнт. Аляксандр Лукашэнка лічыць, што камунальную гандлёвую сетку трэба павялічваць, але не ва ўрон самім магазінам. «Яны не павінны быць з-за нізкіх цэн стратнымі», — сказаў беларускі лідар.

«Мяне прасілі прадаць ГУМ, ЦУМ, «Беларусь». Я сказаў: «Не, мы прадаваць пакулі не будзем для таго, каб кантраляваць буйныя магазіны і мець альтэрнатыву ў гандлі». І самае галоўнае, каб гандаль быў празрысты. Таму правільна, што ствараецца камунальная гандлёвая сетка, і ў гэтым павялічэнні цэн, што будзе працаваць у гэтым камунальным гандлі. «Гэта будзе канкурэнцыя. А галоўнае — можна будзе бачыць працэсы, якія адбываюцца ў гандлі на прыкладзе гэтых магазінаў, — дадаў беларускі лідар. — Дзяржаўны гандаль пакажа, якім павінен быць прыватны».

Таксама Прэзідэнт заявіў, што плануе ў пачатку 2015 года прыняць справаздачу Мінгарвыканкама, а таксама азнаёміцца з перспектывамі развіцця беларускай сталіцы.

«Мне хацелася б, каб вы сур'ёзна падумалі над развіццём нашай сталіцы, горада-героя Мінска, таму што наступны год асаблівы. Паколькі Мінск вызначае настрой у краіне, ён будзе вызначаць калі не ў цэлым, то ў большасці выпадкаў сутнасць працэсаў, якія будуць адбывацца», — адзначыў Прэзідэнт.



У якасці эксперыменту супрацоўнікі выратавальнай станцыі «Юбілейная», што ў Гродзенскім раёне, ужо другі год, як толькі на рэках-азёрах з'яўляецца лёд, патрулююць вадаёмы на каньках. Калі з аматарам зімовай рыбалкі здарыцца бяды, выратавальнікі на каньках прымчаць на дапамогу ў 4-5 разоў хутчэй, чым на лыжах.

## 3 10 ДА 15 ГАДОЎ

### павялічваецца мінімальны стаж для атрымання пенсіі

З 1 студзеня 2015 года павялічваецца мінімальны стаж працы для прызначэння пенсіі па ўзросце і пенсіі за выслугу гадоў з 10 да 15 гадоў працы з выплаты абавязковых страхавых узносаў у бюджэт дзяржаўнага пазабюджэтнага фонду сацыяльнай абароны насельніцтва. Адпаведны Указ №570 «Аб удасканаленні пенсійнага забеспячэння» Прэзідэнт Беларусі падпісаў 8 снежня, паведамляе БЕЛТА.

Гэтая мера не распаўсюджваецца на ўразлівыя катэгорыі грамадзян, для якіх фарміраванне працяглага стажу аб'ектыўна ўскладнена (шматдзятныя маці, малі інваліды з дзяцінства, інваліды з дзяцінства). Для іх заўважваецца мінімальны стаж працы 5 гадоў.

Прадугледжваецца таксама прызначэнне сацыяльнай пенсіі грамадзянам, якія не сфарміравалі мінімальны працоўны стаж, неабходны для прызначэння працоўнай пенсіі па ўзросце, не раней за дасягненне ўзросту 65 гадоў для мужчын і 60 гадоў для жанчын. Пры гэтым дзеючыя нормы прызначэння сацыяльнай пенсіі заўважваецца для сацыяльна неабароненых катэгорыяў грамадзян — дзяцей-інвалідаў, інвалідаў, у тым ліку інвалідаў з дзяцінства, дзяцей, якія страцілі карміцеля.

Дакументам прадугледжваецца з 1 студзеня 2015 года для вылічэння пенсіі па ўзросце за кожны поўны год стажу работы звыш 35 гадоў у мужчын і 30 гадоў у жанчын павелічэнне пенсіі на 1% сярэднямесячнага заробку, але не менш чым на 0,7% сярэдняй заробатнай платы работнікаў у краіне, якая прымяняецца для карэкціроўкі фактычнага заробку пенсіянера.

З 1 студзеня 2016 года пенсіі асобам, якія дасягнулі пенсійнага ўзросту, павялічваецца на 0,1%, 0,2%, 0,3%, 0,4%, 0,5% сярэднямесячнага заробку, адпаведна, за кожны год стажу работы звыш 40 гадоў па 45-ы год уключна ў мужчын і звыш 35 гадоў па 40-ы год уключна ў жанчын.

Лімітавая велічыня сярэдняй заробатнай платы, што ўлічваецца пры вылічэнні пенсіі асобам, якія маюць стаж працы 36 гадоў і больш у мужчын і 31 год і больш у жанчын, павышаецца да п'яціразовай. Пры вылічэнні працоўнай пенсіі ўводзіцца абавязковае ўжыванне даных пра заробатную плату, зафіксаваных у сістэме персаніфікаванага ўліку плацельшчыкаў і ўзносаў.

Павялічваецца лімітавая велічыня сярэдняй заробатнай платы з чатырохразовай да п'яціразовай для выплаты абавязковых страхавых узносаў у дзяржаўны пазабюджэты фонд сацыяльнай абароны насельніцтва для працадаўцаў і працоўных грамадзян.

### Надвор'е

## ЗРЭДКУ — МОКРЫ СНЕГ

### А месцамі туман і слабы галалёд

На працягу гэтага тыдня надвор'е ў Беларусі будзе вызначаць пераважна вільготная паветраная маса, якая завітала да нас з боку Атлантыкі, паведамляе спецыяліст Рэспубліканскага гідраметэра Мінпрыроды Воляга ФЯДОТАВА.

Таму ў аўторак месцамі чакаецца невялікі снег і мокры снег, у асобных раёнах — туман і слабы галалёд, на дарогах — галалёдзіца. Максімальная тэмпература паветра ўдзень складзе ад плюс 1 градуса па

днёвым захадзе да мінус 4 градусаў па ўсходзе Беларусі. У сераду і чацвер кароткачасовы мокры снег прагназуецца месцамі, у асобных раёнах — туман і галалёд. У ноч на 11 снежня будзе ад 0 да 7 градусаў, пры праясненнях — мінус 8-10 градусаў. Удзень тэмпературны фон складзе ад 1 цяпла да мінус 5 градусаў.

У пятніцу на тэрыторыю Беларусі завітае чарговы атмасферны фронт з боку Заходняй Еўропы, які прынесе нам паўсюдна кароткачасовы мокры снег. Месцамі чакаецца дарог — галалёдзіца. У паўночных раёнах надвор'е пагоршыць моцны вецер парывамі да 15-18 м/с. Тэмпература паветра ўдзень будзе ад мінус 4 да плюс 2 градусаў. Паводле доўгатэрміновых прагнозаў спецыялістаў, у выхадныя тэмпературны фон у Беларусі істотна не зменіцца. Уначы будзе ад 1 цяпла да мінус 3 градусаў, а ўдзень — ад мінус 3 да плюс 3 градусаў. Месцамі прагназуецца мокры снег.

Сяргей КУРКАЧ.



### Рабі, як мы!

## УБАЧЫЦЬ ЧАЛАВЕКА Ў КОЖНЫМ

Па аўторках у прыёмнай ААТ «Птушкафабрыка «Рассвет» утвараецца чарга з тых, хто хоча ўладкавацца на працу. Прыязджаюць у тым ліку і з Гомеля, бо прадпрыемства знаходзіцца за 20 кіламетраў ад абласнога цэнтра. Тыя, для каго працоўныя месцы знаходзяцца, лічаць, што ім вельмі пашанцавала.

### Каб кадры вырашалі, іх выхоўваюць

Фабрыка — так часцей за ўсё скарачаюць называюць прадпрыемства — штогод «маладзее». Сёння амаль палова працоўных — ва ўзросце да 40 гадоў. І жыць ім ёсць дзе — штогод у Пясочнай Будзе ўводзіцца новы 12-кватэрны дом. У вёсцы, якая, дарэчы, не мае статусу аграгарадка, утвараецца невялічкі раён з такімі акуратных двухпавярховікаў. Маладыя спецыялісты, што прыходзяць на прадпрыемства, часцей за ўсё застаюцца тут пасля абавязковай адпрацоўкі.

Сёлета прыехалі чатыры: тры бухгалтары і адзін ветэрынарны фельчар, расказвае намеснік дырэктара па ідэалагічнай рабоце ААТ «Птушкафабрыка «Рассвет» Наталля КІСЯЛЁВА. — Між іншым, летась да нас размеркаваліся 10 чалавек, у пазамінулым годзе — 8. Часта здараецца так, што работа на прадпрыемстве становіцца справай сямейнай. Мы тут адзначылі не адно вяселле. Такая традыцыя — гарантыя замацавання маладых спецыялістаў на вёсцы.

Былая гамлячанка Яніна Бібікава размеркавалася на птушкафабрыку летась пасля заканчэння Віцебскай ветэрынарнай акадэміі. Сваё шчасце знайшла побач — выйшла замуж за інжынера-будуаўніка Аляксандра Бібікава. Цяпер яны разам з іншымі чакаюць кватэру. Жылілі тут атрымліваюць строга згодна з пастановамі на ўлік — за год-два. Між іншым, нядаўна з'явілася матчымасць выкупіць службовыя жыллі. Але для гэтага трэба адпрацаваць на птушкафабрыцы мінімум 10 гадоў.

СТАР 4

## ХРОНІКА АПОШНІХ ПДЗЕЙ



### Балгарыя вырашыла настойваць на будаўніцтве «Паўднёвага патоку»

Балгарыя будзе настойваць на рэалізацыі праекта «Паўднёвы паток». Пра гэта заявіў прэм'ер-міністр краіны Бойка Барысаў. «Я працягваю прытрымлівацца пазіцыі, што «Паўднёвы паток» павінен прайсці праз тэрыторыю Балгарыі, паколькі ён карысны для краіны. Таму мы накіроўваем у Брусель віцэ-прэм'ера Таміслава Дончава і міністра энергетыкі Цемянужку Петкаву, будзем настойваць на працягу будаўніцтва «Паўднёвага патоку» пры выкананні еўрапейскіх правілаў», — сказаў кіраўнік балгарскага ўрада. Раней былі міністр энергетыкі Балгарыі Румэн Ачурару заявіў аб тым, што краіна можа страціць да 750 мільёнаў долараў у год з-за спынення газатранспартнага праекта. На мінулым тыдні прэм'ер-міністр Венгрыі Віктар Орбан абвінаваціў Еўрапейскі саюз у сабатаванні «Паўднёвага патоку». Венгерскі палітык парануў барацьбу сваёй краіны, якая актыўна выступала за рэалізацыю «Паўднёвага патоку», і тых, хто быў супраць, з супрацьстаяннем Давіда І Галіяфа.

### Ізраіль нанёс авіяўдары па аб'ектах каля Дамаска

Сірыя запатрабавала ад ААН увесці санкцыі ў дачыненні да Ізраіля з-за бамбардзіроўкі ВПС гэтай краіны двух раёнаў Дамаска. Пра гэта гаворыцца ў лістах, накіраваных у адрас генеральнага сакратара ААН і дзейнага старшыні Савета Бяспекі, паведамляе сірыйская агенства Sana. Ізраіль, як гаворыцца ў звароце, складзеным МЗС Сірыі, «здзейсніў жahlівае злачынства супраць суверэнітэту Сірыі», нанёсшы матэрыяльную шкоду «шэрагу арганізацый». Як лічаць у Дамаску, удары былі накіраваны на падтрымку «узброеных тэрырыстычных груп», якія дзейнічаюць у Сірыі; пры гэтым яны былі нанесены пасля перамогі сірыйскай арміі ў шэрагу раёнаў краіны. Авіяцыя Ізраіля нанесла ўдары побач з міжнародным аэрапортам Дамаска, а таксама па горадзе Ад-Дымас, размешчанага непадалёк ад сірыйска-ліванскай мяжы. Улады Ізраіля інфармацыю аб авіяўдары каментуе адмовіліся.



### ПАДРАБЯЗНАСЦІ

### Атлусценне адбірае гады жыцця

Поўныя маладыя людзі могуць, самі таго не падарваючы, памешчыць працягласць свайго жыцця на восем гадоў і назапашыць перадаумовы да будучых захворванняў. Супрацоўнікі Універсітэта Макгіла вылічылі рызыка смерці ад захворванняў нахалтал дзябета 2 тыпу і хвароб сэрца, якія часта звязваюць з лішняй вагой і атлусценнем, піша The Telegraph. Аказалася, атлусценне значна скарачае працягласць жыцця. Больш за тое, чалавек, верагодна, правядзе апошнія 19 гадоў жыцця ў жahlівым стане. Гэта значыць, кожны тоўсты чалавек ва ўзросце 20 гадоў будзе дрэнна сябе адчуваць з 50 гадоў, а памрэ прыкладна ў 71 год замест 79 (сярэдня паказчык). Наогул, чым маладзей чалавек, тым большае ўздзеянне аказвае атлусценне на здароўе. У цэлым навукоўцы высветлілі, што людзі з лішняй вагой (індэкс масы цела ад 25 да 30) гублялі да трох гадоў жыцця, у залежнасці ад узросту і полу. Людзі з атлусценнем (індэкс масы цела ад 30 і да 35) гублялі ад 1 да 6 гадоў, а вось моцнае атлусценне (індэкс ад 32) забірала да 8 гадоў жыцця. Як паказваў аналіз, самае значнае скарачэнне працягласці жыцця назіралася сярод маладых людзей (20-29 гадоў). Яно раўнялася прыкладна 19 гадоў для вельмі поўных мужчын і жанчын.



### Я зноў выбіраю «Звязду»

## «Калі заўважаю ў газеце новае сакавітае слова, абавязкова пазначаю яго для сябе»

Намеснік начальніка ўпраўлення сельскай гаспадаркі і харчавання Старадарожскага райвыканкама Анатоль Уладзіміравіч ПРАХОЦКІ:

— Я даўні чытач і прыхільнік «Звязды», якая была і застаецца адзіным беларускамоўным штодзённым выданнем. Выпсваю газету даўно, з 1990 года, як вярнуўся з арміі. Тады, памятаецца, быў такі цікавы час, прызнаюся, у мяне было недакладнае ўяўленне пра «Звязду». Яна асацыявалася напачатку не з каляднай зоркай, а чамусьці (магчыма, з-за нядаўняга армейскага мінулага) з ваеннай газетай «Красная звезда». У 1991 годзе я паступіў у Горацкую сельгаскадэмію. Маладое асяроддзе... Згаданая хваля беларускай адбывалася на нашых думках, пацуцях... «Звязда» выступала нібы тая настуніца, вяртаючы да роднага слова. Некалі я вучуся



ў беларускамоўнай школе, але ў 9-10 класах навучанне было ўжо на рускай. Служыў у Мурманскай вобласці, таму на нейкі час адабраўся ад мовы. Калі прыязджаў у водпуск, сам заўважаў, як гэта «біла па вушак».

Я і зараз працягваю ўдасканальваць беларускую мову дзя-

куючы «Звяздзе». Калі заўважаю на яе старонках якое новае для сябе сакавітае слова, абавязкова пазначаю яго ў нататніку, каб потым можна было скарыстацца ім.

У газеце найперш люблю чытаць матэрыялы на гістарычную тэму — напрыклад, пра часы Вялікага Княства Літоўскага. А таксама глыбокія па эмеце артыкулы пра невідомыя факты з жыцця славетных беларусаў: Васіля Быкава, Уладзіміра Караткевіча, Пятра Машэрава... Вельмі цікавыя разважаныя Алены Пляшчэняк. Яшчэ не як эканаміста зацікавіла рубрыка пра фінансавую адукаванасць. Нягледзячы на складанасць многіх эканамічных паняццяў, інфармацыя пад гэтай рубрыкай падаецца вельмі даходліва.

Афіцыйныя падзеі ў газеце, ліччу, падаюцца аб'ектыўна. Адзначу рубрыкі «Цытата дня» і «Лічба

дня». Як толькі бярэш газету ў рукі, адрозна з'яўтаеш на іх увагу. Сёлета ў «Звяздзе» з'явілася пазначанае слова, абавязкова пазначанае ў нататніку, каб потым можна было скарыстацца ім. У газеце найперш люблю чытаць матэрыялы на гістарычную тэму — напрыклад, пра часы Вялікага Княства Літоўскага. А таксама глыбокія па эмеце артыкулы пра невідомыя факты з жыцця славетных беларусаў: Васіля Быкава, Уладзіміра Караткевіча, Пятра Машэрава... Вельмі цікавыя разважаныя Алены Пляшчэняк. Яшчэ не як эканаміста зацікавіла рубрыка пра фінансавую адукаванасць. Нягледзячы на складанасць многіх эканамічных паняццяў, інфармацыя пад гэтай рубрыкай падаецца вельмі даходліва. Афіцыйныя падзеі ў газеце, ліччу, падаюцца аб'ектыўна. Адзначу рубрыкі «Цытата дня» і «Лічба



Падпіска на газету можна паўстаць праз сістэму «Інтэрнэт-добрый падарунак да сябра для связі; з дапамогай аплатна-даведчага тэрміналу РУП «Бел-пашта»; у кіёсках «Белсаюздрука» і паштальёнаў. Падпіска, дарэчы, можа стаць добрым падарунакам да сябра для ваших родных і блізкіх, для ваших сяброў.

■ Парламенцкі дзённік

У прыярытэце — фінансаванне медыцыны і адукацыі

Бюджэт на будучы год абмеркавалі ў профільнай камісіі ніжняй палаты парламента

Бюджэтны пакет уключае ў сабе 5 законапраектаў: аб рэспубліканскім бюджэце, аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Падатковы кодэкс і практыцы аб бюджэце трох пазабюджэтных фондаў — сацыяльнай абароны, грамадзянскай авіяцыі і Дэпартамента выканання пакаранняў МУС.

Усе гэтыя дакументы былі разгледжаны ўчора на пашыраным пасяджэнні Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па бюджэце і фінансах.

У гэтым годзе дэпутаты актыўна ўдзельнічалі ў падрыхтоўцы бюджэтных законапраектаў, яны цесна ўзаемадзейнічалі з урадам, галіновымі міністэрствамі, унеслі шэраг прапановаў, якія перш за ўсё былі ўлічаны ў плане сістэмных і аператыўных мер па забеспячэнні збалансаванага фінансавання эканомікі. — сказала старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па бюджэце і фінансах Людміла ДАБРЫНІНА. — Парламентары ўнеслі больш за 20 прапановаў па ўдасканаленні падаткаабкладання і спрашчэнні падатковага адміністравання. Больш за палову з гэтых прапановаў ўлічаны ў новым законапраекце, што дазволіць павялічыць даходную частку рэспубліканскага бюджэту 2015 года.

Пра тое, як будзе фарміравацца пазабюджэтны фонд сацыяльнай абароны, парламентарыя распавяла міністр працы і сацыяльнай абароны Марыяна ШЧОТКІНА.

Агульная сума даходаў дзяржаўнага пазабюджэтнага фонду сацыяльнай абароны павялічыцца да 2014 года на 115,8 трлн рублёў, або амаль 13% ВУП. Выдаткі пры гэтым розныя: у суме 114,2 трлн, і асноўная іх частка (76%) накіравана на пенсійнае забеспячэнне, астатняя — на выплаты розных відаў дапамог.

— За аснову пакладзены прыпыск, што памер усіх відаў пенсій не павінен быць ніжэй за 40% ад сярэдняга заробку па Беларусі, — палітмачыля міністр.

У наступным годзе фонд сацыяльнай абароны пачне фінансаваць новы від сямейных дапамог сем'ям, якія выхоўваюць двух і больш дзяцей, у перыяд, калі адзін з бацькоў дагледзе дзіця да 3 гадоў. Для гэтага прадугледжаны выдаткі ў памеры 1,6 трлн рублёў. Усяго на сямейныя дапамогі прадугледжана 14,3 трлн рублёў.

Намеснік старшыні Палаты прадстаўнікоў Віктар ГУМІНСКІ спытаў міністра, ці закладзены ў бюджэт фонду сацыяльнай абароны на будучы год выдаткі, звязаныя з ростам прыездных з Украіны.

— У нас зараз каля 30 тысяч тых, каго можна назваць бежанцамі, — кажаў віцэ-спікер. — Ці маюць яны права на атрыманне пенсій, сацыяльных дапамог?

Марыяна Шчоткіна адказала, што пры налічэнні пенсій Беларусі дзейнічае ў адпаведнасці з двухбаковым пагадненнем з Украінай. Такіх пенсій усяго каля 200. Аператыўнае ж дапамога і падтрымка бежанцаў аказваецца на ўзроўні мясцовай улады.

Прадстаўляючы дэпутатам праект закона аб рэспубліканскім бюджэце на 2015 год, міністр фінансаў Уладзімір АМАРЫН звярнуў увагу на тое, што ў адпаведнасці з пагадненнем з Расіяй прадугледжана наступнае вывазных мытных пошлін на нафтапрадукты ў суме \$1 млрд 890 млн.

Без уліку вывазных мытных пошлін на нафту і нафтапрадукты, а таксама мэтавых даходных крыніц рэсурсы бюджэту складаюць Br214,5 трлн і павялічаюцца да 2014 года на 7,5%. Даходы кансалідаванага бюджэту вызначаны ў суме Br252,9 трлн.

Што тычыцца бюджэтных расходаў, то палова з іх мае сацыяльную накіраванасць. Важнейшыя з іх — на адукацыю і ахову здароўя — у структуры бюджэту прырастаюць. Доля расходаў на адукацыю павялічваецца з 17,3% да 18,1%, на ахову здароўя — з 14,2% да 14,8%. «Прадугледжаны ў бюджэце сродкі на ахову здароўя ў суме Br35,2 трлн забяспечаць функцыянаванне дзяржаўнай сістэмы аховы здароўя, стабільную дзейнасць лячэбна-прафілактычнай устаноў, прадстаўленне бясплатных медыцынскіх паслуг насельніцтву. Бюджэтнае фінансаванне адукацыі ў суме Br43 трлн даць магчымасць забяспечыць дзейнасць каля 8 тыс. устаноў адукацыі, рэалізацыю дзяржаўных праграм, змест матэрыяльна-тэхнічнай базы, неабходнай для арганізацыі адукацыйнага працэсу», — растлумачыў Уладзімір Амарын.

Праект рэспубліканскага бюджэту прызначаны вырашыць шэраг прыярытэтных задач: зніжэнне знешняга дзяржаўнага дэфіцыту шляхам выканання абавязальстваў у асноўным за кошт даходаў бюджэту, захаванне дасягнутага ўзроўню бюджэтнага фінансавання аховы здароўя і адукацыі, падтрымка мадэрнізацыі эканомікі і экспарту, падрыхтоўкі міністр.

Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА

■ Прафтэхшкола: размова па сутнасці

КАДРЫ ВЫРАШАЮЦЬ УСЁ

Змест рабочых прафесій патрабуе пераасэнсавання

Да 2020 года краіны Еўропы збіраюцца падрыхтаваць 75 мільёнаў высокакваліфікаваных спецыялістаў для інавацыйных тэхналогій. Расія — 25 мільёнаў, а Індыя, напрыклад, замахнулася да 2025 года вывучыць і вывесці на рынак працы 350 мільёнаў высокакваліфікаваных рабочых. «Стаўленне да прафесійнай адукацыі змяняецца ва ўсім свеце глабальна. Інвестыцыямі, якія прыносяць найбольшыя дывідэнды, у развіццё краінах Еўропы лічацца ўкладанні менавіта ў сістэму прафесійнай адукацыі. Да 40% унутранага валавога прадукту гэтых краін складаецца за кошт развіцця прафесійнай школы», — паведамляе падчас «круглага стала» старшыня Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу па адукацыі, навуцы, культуры і сацыяльным развіццям Мікалай КАЗАРАБЕЦ. Пасяджэнне пастаяннай камісіі адбылося на базе прафесійна-тэхнічнага каледжа Рэспубліканскага інстытута прафесійнай адукацыі (РІПА), а галоўнай тэмай «круглага стала» стану нацыянальнай сістэмы прафесійнай адукацыі. Да ўдзелу ў дыскусіі былі запрошаны таксама прадстаўнікі міністэрстваў адукацыі, аховы здароўя, працы і сацыяльнай абароны.

«РАЗУМНЫЯ» РАБОТНІКІ — ДЛЯ ІНАВАЦЫЙНАЙ ВЫТВОРЧАСЦІ

— Адна з нямногіх еўрапейскіх краін, што параўнальна лёгка перажывае эканамічны крызіс, — Германія, якая забяспечыла высокакваліфікаванымі спецыялістамі на ўсіх узроўнях. Тое ж можна сказаць і пра Фінляндыю, — падзяліўся сваім бачаннем сітуацыі рэктар Рэспубліканскага інстытута прафесійнай адукацыі Аркадзь ШКЛЯР. — Калі кадры канкурэнтаздольныя, то і эканоміка мае тэндэнцыю да развіцця. 70 працэнтаў прадукцыі, што вырабляецца ў Беларусі, арыентавана на экспарт. Але для таго, каб выпускаць канкурэнтаздольную на знешніх рынках прадукцыю, патрабуюцца не толькі сучасныя тэхналогіі, але і спецыялісты самай высокай кваліфікацыі, якія змогуць працаваць на сучасным абсталяванні. Ёсць прафесіі, дзе рабочаму хапае прафесійна-тэхнічнай адукацыі, але ёсць пра-

фесіі, і іх становіцца ўсё больш, дзе ад рабочага персаналу патрабуюцца нааўнасць сярэдняй спецыяльнай і нават вышэйшай адукацыі. Заказчыкі кадрую настаяюць на тым, што ў сувязі з шырокамаштабнай мадэрнізацыяй у прамысловасці ім сёння патрабуюцца спецыялісты, якія валодаюць адначасова некалькімі кампетэнцыямі, гэта значыць, спецыялісты, якія могуць не толькі выконваць поўныя аператыўныя абслугоўванні, але і абслугоўваць яго. Патрабуюцца кадры для інавацыйных тэхналогій.

«У жаданні развіцця і павышэнні адукацыйнага ўзровеньня нічога дрэннага, але калі абітурыенты ідуць у ВНУ з 3—5 баламі ў сертыфікатах, то гэта выклікае пытанні».

Агульная кан'юнктура рынку ў нашай краіне характарызуецца ўстойлівым перавышэннем попыту на рабочую сілу над

прапановай. Прадпрыемствы і арганізацыі адчуваюць патрэбу перш за ўсё ў рабочых прафесіях, якія складаюць каля 80% ад агульнай колькасці вакансій, зайнятых у органы па працы, занятасці і сацыяльнай абароне. — У 1985 годзе сістэма айчынай прафесійна-тэхнічнай адукацыі рыхтавала 158 тысяч навучэнцаў, хоць насамрэч яе магутнасць яшчэ большыя і розныя на 160 тысяч чалавек. Беларусь цалкам захавала створаную сістэму прафесійнай адукацыі, хоць дэмаграфічная сітуацыя ў краіне істотна змянілася. Як змянілася і стаўленне моладзі да рабочых прафесій, — падкрэсліў Аркадзь Шкляр. — І сёння ў нас у прафтэхустановах навучэнцаў 74,6 тысячы маладых людзей. Фактычна мы назіраем перакручэнню піраміды, калі асноўная частка выпускнікоў робіць выбар на кар'ерыны шлях вышэйшай школы, хоць павінна быць усё наадварот. У жаданні развіцця і павышэнні адукацыйнага ўзровеньня няма нічога дрэннага, але калі абітурыенты ідуць у ВНУ з 3—5 баламі ў сертыфікатах, то гэта выклікае пытанні.

У эканоміцы нашай краіны колькасць працоўных месцаў для людзей з вышэйшай адукацыяй складае толькі 27,4% ад агульнай колькасці. А колькі людзей з дыпламамі аб вышэйшай адукацыі мы адпраўляем на рынак штогод?

ХТО Ў ЧАРЗЕ НА ПАВЫШЭННЕ КВАЛІФІКАЦЫЙ?

Колькасць рабочых, занятых у эканоміцы краіны, перавышае зараз 2,2 мільёна, аднак каля 1 мільёна рабочых маюць толькі агульную сярэднюю адукацыю.

— Выказаваючы незадаволенасць якасцю рабачай сілы, кіраўнікі арганізацый часта не разглядаюць павышэнне кваліфікацыі і перападрыхтоўку сваіх кадраў як абавязковую ўмову і ключавы рэсурс для развіцця сваёй вытворчасці, — заўважае Аркадзь Шкляр. — Нас хваляе, што прадпрыемствы перасталі ўкладваць сродкі ў перападрыхтоўку дарослага насельніцтва. Але мы ніколі не можам забяспечыць інавацыйную эканоміку патрэбнымі спецыялістамі, калі не будзем займацца перападрыхтоўкай кадраў.

Між іншым, па звестках НДІ эканомікі Міністэрства эканомікі, маюць патрэбу ў павышэнні кваліфікацыі і перападрыхтоўцы каля 2 млн рабочых і служачых. Але, на жаль, рынак працы яшчэ не стаў прамым заказчыкам прафесіянальных адукацыйных паслуг. Заказы на падрыхтоўку

**ДАВЕДКА «ЗВЯЗДЫ»:** Тэндэнцыя змяніння напаяўнальнасці прафесійна-тэхнічнай устаноў цягне за сабой павелічэнне кошту падрыхтоўкі навучэнцаў. Выдаткі на падрыхтоўку аднаго навучэнца складаюць 28,9 млн рублёў за год. Найменшыя выдаткі — у мініскіх навучальных устаноў, якія маюць большую напаяўнальнасць.

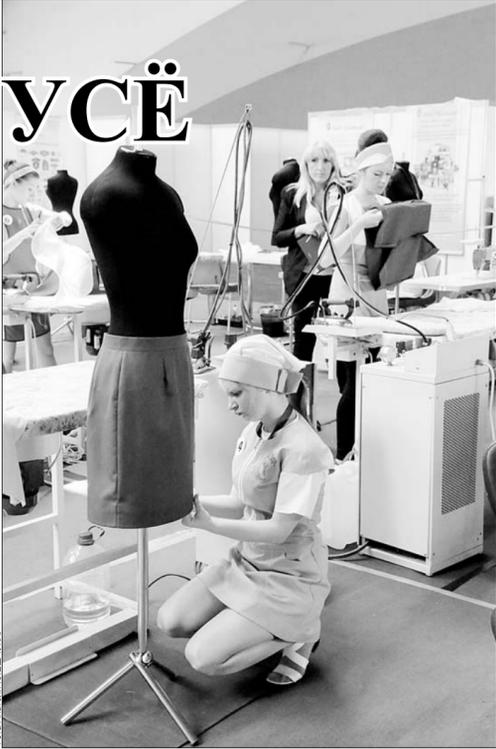
кадраў не адлюстроўваюць патрэбы ў новых кваліфікацыях. У прагназаванні патрэб практычна не ўдзельнічаюць арганізацыі малага і сярэдняга бізнесу. Многія працадаўцы не спяшаюцца падаваць заяўкі на падрыхтоўку кадраў у навучальных устаноў, паколькі не хочуць браць на сябе абавязкі па працаўладкаванні маладых рабочых. Гэтым тлумачыцца і той факт, што заказчыкі зусім не зацікаўлены ў мэтавай падрыхтоўцы кадраў, якая прадугледжвае павелічэнне тэрміну абавязковай працы маладых спецыялістаў. Тэарэтычна яна павінна была зацікавіць прадпрыемствы, а атрымавацца ўсё наадварот. Мэтавы набор па заяўках наймальніку ў прафтэхустановах складае ўсяго 6% ад агульнага набору, а на ўзроўні сярэдняй спецыяльнай адукацыі — 15%.

Па звестках НДІ эканомікі Міністэрства эканомікі, маюць патрэбу ў павышэнні кваліфікацыі і перападрыхтоўцы каля 2 млн рабочых і служачых.

Вельмі складана ідуць справы з замацаваннем маладых спецыялістаў на рабочых месцах, але гэтая праблема — комплексная... З аднаго боку, даводзіцца канстатаваць нізкі ўзровень арыентацыі выпускнікоў на будучую прафесійную дзейнасць. А з другога боку, замацаванню моладзі не спрыяе нізкая канкурэнтаздольнасць самых рабочых месцаў, узровень заробатнай платы і адсутнасць сацыяльнага пакета.

НА ЧЫМ НЕЛЬГА ЭКАНОМІЦЬ?

Сенатары пацкаваліся ў першага намесніка міністра адукацыі Вадзіма БОГУША, як будзе адбывацца аптымізацыя сеткі устаноў прафесійнай адукацыі. — Мадэрнізацыя чакае тых навучальных устаноў, якія ма-



шчыка? Эканомію не заўсёды сябе апраўдае... Кошт падрыхтоўкі кадраў у сістэме прафесійна-тэхнічнай адукацыі ва ўсіх краінах дастаткова высокі, таму ў многіх дзяржавах ствараюць умовы (прадастаўляюць прэфэрэнцыі) для прыцягнення да фінансавання адукацыйнага працэсу наймальніку усіх формаў уласнасці. Прымяняецца так званая дуальная сістэма. Дзяржава аплачвае развіццё ўстаноў адукацыі, падрыхтоўку па агульнаадукацыйных, агульнапрафесійных і спецыяльных дысцыплінах, а наймальнік бяры на сябе вытворчае навучанне і практыку навучэнцаў. Гэта вельмі актуальна, улічваючы практыка-арыентаваны характар навучаньня...

Аркадзь Шкляр упэўнены, што створаная сістэма прафтэхдукацыі будзе працаваць яшчэ гадоў 10—15 і спраўляцца з пастаўленымі задачамі. Таму ніякіх рэвалюцыйных змен ёй не патрэбна. «Але мы павінны ўжо сёння думаць пра стварэнне нарматыўна-прававой базы для мадэрнізацыі прафтэхшколы. Спецыялісты расійскага «Скол-кава» распрацавалі ўжо 100 новых кваліфікацый для інавацыйных тэхналогій. І нам трэба ад усёдуэй адставаць. Нельга стварыць савет па пытаннях удасканалення нацыянальнай сістэмы кваліфікацыі. Мы павінны пераходзіць да сістэмы сертыфікацыі кваліфікацыі, каб любіць чалавек мог прысціць і атрымаць у прафтэхшколе толькі патрэбную яму кваліфікацыю», — кажа Аркадзь Шкляр.

Надзея НІКАЛАЕВА

■ Ёсць кантакт

СУЧАСНАЯ ПОШТА — У НОВЫМ МІКРАРАЁНЕ

Навагодні падарунак Гомелю зрабілі казачныя героі, натхнёныя кіраўніцтвам Гомельскага філіяла РУП «Белпошта». Дзед Мароз са Снягуркай сталі «першаадкрывальнікамі» новага аддзялення сувязі ў 19-м мікрараёне горада. Будуюцца яно было распачата сёлета ў Чэрвоні і завершана ў рэкордна кароткі тэрмін.

Аддзяленне №53 будзе абслугоўваць каля 25 тысяч чалавек. Таму яго адкрыццё не толькі значна зменшыць нагрузку ў раёне новабудулёўля, але і станова ачаб'яца на якасці абслугоўвання.

Адной з першых наведвальніц стала Іна Кадзі. Жанчына жыве побач, каля Лядовага пала-



Першыя наведвальнікі.

ца, і вельмі ўзрадавалася, што атрымліваць паштовыя паслугі ёй стала вельмі зручна. — Канешне, гэтае аддзяленне проста неабходна, бо тое, дзе мы абслугоўваліся раней, было перапоўнена. Першае уражэнне — тут вельмі прыгожа! Мне спадабаўся сервіс, дзяўчаты-аператары ветлівыя, усё зроблена па-новому, з улікам сучасных запытаў кліентаў.

Спраўды, унутры паштаннага ўсталявання інфакіёс, з дапамогай якога можна ачысціць розныя плашчы без камісіі. Тут арганізаваны тры рабочыя месцы для ўсіх відаў паштовых паслуг і



Паштальёны новага аддзялення №53 Ірына РАФІКАВА і Тацяна ІВАНЦЫКА.



Дырэктар Гомельскага філіяла РУП «Белпошта» Галіна ЦЯРЭШЧАНКА адкрывае новае аддзяленне сувязі.

пункт выдачы пасылкаў на два рабочыя месцы — з асобным уваходам. Для паштальёнаў прадугледжаны функцыянальныя службовыя пакоі і ўтульнае — для адпачынку. Пошта абсталявана ўсімі неабходнымі тэхнічнымі і праграмнымі сродкамі. У прыватнасці, спецыяльнае праграмае забяспячае для ўліку і фіксавання месца размяшчэння паштовых адпраўленняў на стэлажах дасягала ажыццяўляць працэс выдачы пасылкаў адрасату за мінімальны час.

Для Віктарыі Данчанка новае аддзяленне — першае працоўнае месца. Дзяўчына закончыла ліцей, прайшла практыку і працаўладкавалася свалою аператарам сувязі. Гаворыць, што вельмі хваляецца і асэнсоўвае ўсю адказнасць. — Канешне, пабудаванае новае аддзяленне — вельмі затратная справа, — адзначае дырэктар Гомельскага філіяла РУП «Белпошта» Галіна ЦЯРЭШЧАНКА. — Прынамсі, у гэта (аддзяленне) мы ўклалі Br4,8 млрд рублёў. Па нашых разліках, вялікія сродкі акупяцца прыблізна за 5 гадоў. Безумоўна, вельмі важна тое, што мы атрымліваем дадатковую выручку. Але галоўнае — мы ствараем якасна новы ўзровень абслугоўвання для нашых кліентаў. Горад пашыраецца, і людзі пераязджаюць у іншыя раёны. Мы павінны аператыўна разгавяць на гэтыя працэсы і адпаведным чынам выстрайваць сваю сетку абслугоўвання.

Інфраструктура новых мікрараёнаў Гомеля хутка развіваецца. Год таму непядалёк быў збудзены ў эксплуатацыю новы будынак дзіцячых і падлеткаў і сучасны спартыўны комплекс. Пошта ўважліва сочыць за тэндэнцыямі развіцця Гомеля і таксама не збіраецца спыняцца. Ужо налета ў Клёнкаўскім мікрараёне плануецца адкрыць аналагічнае аддзяленне сувязі.

Ірына АСТАШКЕВІЧ. Фота аўтара

■ Меркаванне

МЕМАРАНДУМ БЕЗ АБАВЯЗКАЎ

Пасля краху СССР чатыры з былых пятнаціці савецкіх рэспублік — Расія, Беларусь, Казахстан і Украіна — аказаліся ўладальнікамі магчымых арсеналаў ядзернай зброі. І гэта стала прадметам найбольшай занепакоенасці для заходніх краін, якія ведалі, што балістычныя ракеты з ядзернымі боегалоўкамі нацэлены на іх тэрыторыю.

Іх трывогу можна зразумець: ужо ў апошнія гады існавання Савецкага Саюза разгарнуліся маштабныя ваенныя дзеянні адразу ў некалькіх савецкіх рэспубліках. Не выключваючы падобнага і ў будучыню, заходнія краіны сталі рэзка настаяць на тым, каб Беларусь, Казахстан і Украіна вывелі свае арсеналы на тэрыторыю Расійскай Федэрацыі, з тым, каб ядзерная зброя, як і раней, кантралявалася адной дзяржавай з цэнтрам у Маскве.

З гэтай мэтай яны сталі аказваць маггутнае ўздзеянне на кіраўніцтва і насельніцтва Беларусі, Казахстана і Украіны, пераконваючы, што новыя дзяржавы не ў стане будучы несці рэспонс па падтрыманні ў патрэбным стане арсеналаў ядзернай зброі, і крывадушна заклікаючы змагацца з пагрозай распаўсюджвання ядзернай зброі. Крывадушна, таму што самі зусім не збіраліся ад яго адмаўляцца. Маладыя дзяржавы, шчыра жадаючы ўстрымацца ад сур'ёзнай канфрантацыі з Захадам, у дачыненні да якога тады было шмат ілюзій, пайшлі заходнім перакананням насустрач і пагадзіліся з вывадам ядзернай зброі з іх тэрыторыі.

5 снежня 1994 года ЗША, Расія і Вялікабрытанія падпісалі з Беларусі, Казахстанам і Украінай Будапешцкі мемарандум, у адпаведнасці з якім заяўлялі пра гарантыі ў дачыненні да трох вышэйназваных краін у якасці падзякі за тое, што яны далучыліся да Дагавора аб нераспаўсюджванні ядзернай зброі ў якасці дзяржаў, якія не валодаюць ядзернай зброяй.

Трэба адзначыць, што ў сувязі з вывадам ядзернай зброі з тэрыторыі

Першым трыговым званком для Беларусі, Казахстана і Украіны аб тым, што ўказаны дакумент ніхто, акрамя іх саміх, не разглядае ў сур'ёз, сталі эканамічныя санкцыі, уведзеныя неўзабаве пасля падпісання, супраць Рэспублікі Беларусь.

гэтых дзяржаў, урады Беларусі, Казахстана і Украіны ў сур'ёз разглядалі Будапешцкі мемарандум як альтэрнатыўную ўладанню ядзернай зброй гарантыю бяспекі іх суверэннітэту ў розных яго вымярэннях. Пра гэта гаварылася ў тэксце падпісанага дакумента. У ім паведамлялася пра намер найбуйнейшых ядзерных дзяржаў паважыць «незалежнасць, суверэннітэт і сучасныя граніцы» дзяржаў-падпісантаў, заўважылася пра абавязак «ўстрымлівацца ад пагрозы сілай або яе прымянення» і «ўстрымлівацца ад эканамічнага прымусу».

Першым трыговым званком для Беларусі, Казахстана і Украіны аб тым, што ўказаны дакумент ніхто, акрамя іх саміх, не разглядае ў сур'ёз, сталі эканамічныя санкцыі, уведзеныя неўзабаве пасля падпісання, супраць Рэспублікі Беларусь. У тэксце дагавора адкрыта гаварылася пра тое, што ЗША і Вялікабрытанія абавязваюцца «ўстрымлівацца ад эканамічнага прымусу, накіраванага на тое, каб падпарадкаваць сваім уласным інтарэсам ажыццяўленне Рэспублікай Беларусь праваў, уласцівых яе суверэннітэту, і такім чынам забяспечыць сабе перавагі любога роду». Нягледзячы на гэта, абедзве названыя дзяржавы ўвёлі эканамічныя санкцыі супраць нашай краіны. У адказ на абурэнне беларускага Міністэрства замежных спраў з заходніх пасольстваў нас прайнфармавалі, што заключаны 5 снежня 1994 года дакумент не мае «прамой юрыдычнай сілы». Трэба сказаць, што абурэнне з боку Беларусі дачыненні парушэннямі Будапешцкага



мемарандума больш нікога ў свеце не ўсхвалявала. Такім аказаўся адзін з найважнейшых урокаў суверэннага развіцця нашай краіны: добрае стаўленне да Захаду з боку незаходніх урадаў часта расцэньваецца імі толькі як падстава атрымаць максімум пераваг, не беручы на сябе ніякіх сур'ёзных абавязкаў. У сувязі з гэтым і тэксце Будапешцкага мемарандума быў складзены так па-майстэрску, што ніякіх абавязкаў сваім фактам не выклікае. Адзінай мерай, да якой можна заклікаць для выканання гэтага важнага дакумента, з'яўляецца абавязак найбуйнейшых ядзерных дзяржаў «кансультавацца ў выпадку ўзнікнення сітуацыі, якая закранае пытанне адносна гэтых абавязкаў». А гэтым можна займацца бяскошова.

Новая хваля цікавасці да Будапешцкага мемарандума з'явілася ў сувязі з падзеямі ва Украіне 2014 года. Украінскі урад стаў апелявацца да артыкула дакумента, які абвясціў: «Расійская Федэрацыя, Злучаныя Каралеўства Вялікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі, Злучаныя Штаты Амерыкі пацвярджаюць Рэспубліцы Беларусь свае абавязкі ў адпаведнасці з прынцыпамі Заключнага акта НБСЕ паважыць незалежнасць, суверэннітэт і існуючыя граніцы Украіны». Улічваючы напружаньне адносіны Расіі з заходнімі краінамі на гэты момант, заходнія ўрады раптам праявілі інтарэс да вышэйназваных дакументаў, хача ніколі не цікавіліся яго зместам раней, калі ён парушаўся імі ў дачыненні да Беларусі.

Так, 6 снежня 2014 года канцлер Германіі Ангела Меркель заявіла, што Расія парушыла гарантыі па тэрытарыяльнай цэласнасці і суверэннітэту Украіны, якія яна замацавала ў Будапешцкім мемарандуме 1994 года. Але ці стаў Будапешцкі мемарандум колькі-небудзь значным дакументам ад гатунасці Захаду ўпершыню сур'ёзна пацкавацца яго зместам? Вядома ж, не.

Сяргей КІЗІМА, доктар палітычных навук



■ Сустрэча без абцасаў

# «НАВУЧЫСЯ ТАНЦАВАЦЬ, А АСТАТНЯМУ ЖЫЦЦЁ НАВУЧЫЦЬ»

**Дырэктар Нацыянальнай школы прыгажосці Алена ТРОЙЦКАЯ прызналася, што да 10 класа нічога не ўмела рабіць па гаспадарцы: ні шчыць, ні мыць, ні катлеты смажыць... Клапатлівая бабуля супакойвала любімую ўнучку: «Навучыся спачатку танцаваць, а астатняму жыццё навучыць». Маленькая Алена прыслухалася да мудрай парады — і ў выніку стала харэаграфам-пастаноўшчыкам, не адзін год танцавала ў ансамблі «Крыжачок». І хоць танцамі яна даўно ўжо не займаецца, затое заўсёды бездакорна рухаецца і выглядае, удалівая ў сям'і і кар'еры. «Танцы, вядома, не панацея ад усіх бед, але вельмі дапамагаюць, — прызналася Алена Уладзіміраўна падчас шчырай размовы. — Ты не ходзіш па жыцці, а танцуеш і, заўваж, робіш гэта правільна...»**

школы прыгажосці. Тут маладыя людзі атрымліваюць дадатковую прафесію — мадэль-дэманстратар адзення 4 разраду. Мы вучым дзячат не толькі правільна пазіраваць перад камерай ды хадзіць па под'юме, але і псіхалогіі, этыкету, акцёрскаму майстэрству... Бо мадэль, якая мае нізкі інтэлект, апырэры асуджана на невядомасць.

**Зарабляць**, працуючы мадэллю, можна, але асноўным прыбыткам гэта не будзе. Модныя тэндэнцыі хуткаплынныя. Мянсяцца мода на асобы і тыпажы, на рост... Таму мы заўсёды кажам нашым мадэлям, што трэба атрымліваць адукацыю і асвойваць яшчэ адну прафесію, якая стане асноўнай пасля сыходу з мадэльнага бізнесу. А працу мадэллю можна ператварыць у дадатковы заробак, напрыклад, удзельнічаць у здымках рэкламы. Напрыклад, «Міс Беларусь 2008» Вольга Хіжанкова і да гэтага часу здымаецца ў рэкламных праектах беларускіх вытворцаў, пастаянна ініцыюю дабрачынныя мерапрыемствы. Пры гэтым у яе ёсць і пастаянная праца.

пры гэтым стараюся заставацца справядлівай. Сфера работніцкай культуры і мастацтва вельмі спецыфічная. Я сама выхадзец з яе і ведаю, што калі даць волю і не ставіць нейкіх рамак, напрыклад, не рэгламентаваць працоўны дзень, то я магу ў прынцыпе не сустрэцца са сваімі супрацоўнікамі. Дырэктар павінен быць прыкладам для сваіх работнікаў, менавіта таму я заўсёды на працы ў 8.30.

**Кожную раніцу** а шостай мяне будзіць Дульсінея, і мы ідзем гуляць. З самага пачатку сабака выбірае мяне важным у доме, слухаецца толькі мяне, усім астатнім паказвае сваё «фі». Па дарозе, пакуль цёмна, раблю дыхальную гімнастыку. Раннія мінакі, пэўна, думаюць, што цётка звар'яцела — ходзіць, грымасічае, пыхціць (*смяецца*). Але на што не пойдзеш дзеля прыгажосці! Дарэчы, дыхальная гімнастыка — выдатная альтэрнатыва розным там ботэжкам.

**Люблю ездзіць** на метро, бо там сустракаюцца вельмі прыгожыя дзяўчаты. Я ім раздаю візіткі. А пасля «збіраю ўраджай». Я кажу сваім супрацоўнікам: «Вы моцна памыліцеся, калі думаеце, што сустрэнеце сваіх патэнцыйных будучых вучаніц на аўтазапраўцы. Калі дзяўчына едзе на «самёрцы», наўрад ці ёй патрэбна Нацыянальная школа прыгажосці...»

**У нас ёсць цікавы курс** для дзячат і жанчын рознага ўзросту, якія хочуць падабраць індывідуальнага стыль і імідж — «Школа прыгажосці». Няма непрыгожых жанчын. Час і жаданне — і з любой можна зрабіць прыгажуню. Але не варта забываць, што прыгажосць — гэта не толькі правільныя рысы твару, точанага фігурка і роўная спіна, прыгажосць — гэта ў першую чаргу бляск у вачах. Ад каханья, любімай справы ці мала яшчэ ад чаго...

**На мінулы кастынг** прыйшло вельмі шмат хлопцаў, а яны, не сакрэт, менш запатрабаваныя, чым дзяўчаты. Не так шмат у нас дызайнераў шыюць для мужчын. Маю ўвагу адразу ж прыцягнуў малады чалавек у блакітнай вязанай кофце. Усе брутальныя, а яму толькі скрыпку ў рукі. Батан, як сказаў бы мой сын. Не вытрымала, пытаюся: «Малады чалавек, а вы навошта сюды прыйшлі?» — «Па ўпэўненасць, — ашаламліў ён камісію сваім адказам. — Вы не ўяўляеце, як я прымушаў сябе судзіць прыйсці». І што вы думаеце: аказаўся вельмі добрай мадэллю. Хоць ён і іншы, але пры гэтым не баіцца быць не такім, як усё.

## Пра кашалёк, альтэрнатыву брыльянтам і мову жэстаў

**Мне шкада** людзей, якія ніколі нікога не кахалі. Каханне — самае лепшае, што можа здарыцца з чалавекам. Толькі дзеля яго варта жыць!

**З першага дня** называю сяброўкай мамай. Яна ў мяне непараўнальная. Адкрывае мой кашалёк, калі там ёсць грошы — не чапае, а калі няма, то падкладзе цыцёнкі. Ёй хутка 70, але заўсёды выглядае з іголкамі. Нават у выхадняе я самага ранку фарбуе вейкі. Я кажу: «Мама, навошта?» — «Як гэта навошта! Неўзабаве Платон пранецца!».

**У маладоўці** любіла пайсці з сяброўкамі ў рэстаран, выпіць крыху віна, пагаварыць. Мне падабалася тая атмосфера. Калі крыху пасталела, скажам так, стала прадзіць час на сваіх мейсках. Нават лепшча набыла, каб быць бліжэй да зямлі.



**Я савадов** да мозгу касцей. Дзе б ні была, адуць прывожу нейкія неверагодныя расліны. У Альпах, напрыклад, выкапала маленькую лістоўніцу — яна вырастае ўжо ў вялікае дрэва. Я скончыла курсы ландшафтнага дызайну. Гэта, дарэчы, быў чарговы выхад са стрэсавай сітуацыі. Падумала: «Ах, табе дрэнна? Тады пойдзем на ландшафтны дызайн. Табе заўсёды гэта было цікава». Цяпер працую на зямлі не толькі з інтарэсам, але і з веданнем справы. Праўда, я не належу да разраду дачнікаў, якія маюць плантацыі бульбы. Адвядла некалькі градак пад кабачкі, агуркі, цыбулю... Асноўную плошчу ўчастка займае газон.

**Са мной не жыве** ніводнага брыльянта і ніводнага ізумруда. Затое вялізная колькасць уражанняў ад падарожжаў. Калі мне дадуць тысячы долараў і скажуць купіць тое, што душа жадае, не раздумваючы, пачну складаць новы маршрут.

**На жаль, не ведаю** ніводнай замежнай мовы. Але гэта мяне ніколі не перашкаджае. Мову жэстаў нікто не адмяняў. Калі я хачу нешта сказаць, а ты хочаш пачуць, мы заўсёды дамовімся: намалюем крыжыкі, палачкі. Ды і вачыма іншы раз можна сказаць больш, чым словамі.

**З узростам** пачынаеш смакаваць жыццё, разумець, наколькі гэта важна — не толькі рухацца, але і нязіраць за рукам вакол і ўнутры сябе.

**Марная справа** — апраўдваць чаканні іншых, усё жыццё падстроівацца. На дыбачках усё роўна доўга не праціаш. І калі цябе не любяць ці не прымаюць такім, які ты ёсць, — значыць гэта не твае людзі, паварочвай і ідзі ў іншы бок. Бо галоўнае ў жыцці — не страціць сябе, праводзіць менавіта сваё жыццё.

Надзея ДРЫЛА

## Пра муфтаку, курсы італьянскай мовы і «піхні-павалюся»

**Падчас вучобы** ў харэаграфічным каледжы мяне запралілі ў розныя калектывы. Бо здольная была, атрымлівалася ўсё — ад класікі да народнага танца. Можаце сабе ўявіць, які я перажыла шок, калі трапіла па размеркаванні ў вёску... Працоўны дзень пачынаўся а 10 раніцы. А аўтобус з роднага Чэрвеня адыходзіў на пяць гадзін раней. Таму два гады хадзіла за 7 кіламетраў на працу пешшу. У лютыя маразы выратоўваў толькі непапраўны аптымізм ды цёплая муфтакка, якую пашыла мне бабуля.

**У 17-18 гадоў** дзед, як правіла, парады маці ўспрымаюць як маралізатарства. Мой Платон не выключэнне: апошнім часам зусім мяне не чуе, таму я і вырашыла напісаць яму ліст. Праблема маладога пакалення ў тым, што яно не ўмее атрымліваць асалоды ад пераадолення цяжкасцяў. Значна прасцей перакласці адказнасць на чужыя плечы, сысці з непракладзенай трасы, сказаць «я не буду гэтага рабіць»...

**Ёсць людзі**, якія апускаюць рукі. Але гэта не пра мяне. Дасягнула нечага толькі таму, што заўсёды казалася сабе: рабі, што павіна, і ніхай будзе, што будзе. Нічога ў жыцці не бывае проста так. Сёння думаю: «За што мне такое пакаранне?» А аказавацца, ніякае гэта не пакаранне, а самы сапраўдны падарунак. Толькі аданціць яго ты зможаш пасля.

**Кожнага чалавека ўспрымаю** як настаўніка. Нават калі моцна пакрыўдзіў, нагаварыў гадасцяў. Насаміроц ён мяне такім чынам вучыць — цяперенно, спачуванно...

**Калі ўнікае адчуванне** безвыходнасці і усё сыплецца паміж пальцаў, то запісавацца на курсы. Не дапамагае — іду паралельна на іншыя. Не разумею людзей, якія ўпадаюць у дэпрэсію ці «загон», як моладзь кажа. Сабралі волю ў кулак, запісаліся на курсы італьянскай мовы і вучым, вучым, вучым. І, паверце, дэпрэсія — як не было. Я ведаю шмат жанчын, якія працуюць кіраўнікамі і маюць нестандартныя захапленні.

**Як па мне, лепш** любое дзеянне з памылкамі, чым сядзець скалашчы рукі і чакаць з мора пагоды. Многія людзі сёння жывуць па прынцыпе «піхні-павалюся». Не цяплюць гэтую якасць, асабліва ў мужчынах.

## Пра балота, Ганну Карэніну і кіламетры под'юмаў

**Беларускіх дзячат** вылучае не колер валасоў ды памер носа, а сціпласць, інтэлігентнасць, стрыманасць у паводзінах, манеры гаварыць. Я б параўнала нашу нацыянальную прыгажосць з кроплі крывічнай вады. Яна крышталёна чыстая, без прымесьцяў. Неяк нашы дзяўчаты ў нацыянальных строях уручалі ўзнагароды артыстам на кінафестывалі «Лістапад». За кулісамі Гоша Куцэнка і Марат Башараў пытаюцца: «Дзе вы іх такіх бераце?» — «Мы іх на балотах гадуем!», — пажартавала я.

**Сучасная жанчына** быць складана, а мадэллю тым больш. Гэта вялікі груз. І не толькі той, часам не вельмі зручнай, сукенкі, якую яна нясе на сабе, а перш за ўсё — груз чалавечы поглядаў, эмоцый, зайдрацці, залішняй любові. Мадэль увесь час павіна сябе ва ўсім абмяжоўваць. Яна не можа есці, што хоча і калі хоча, бо лішняя калорыя не на карысць фігуры. Нельга ёй і курыць, бо гэта адаб'ецца на колеры зубоў і скуры. Больш за тое, мадэль не валодае сваім часам: ёй у любы момант могуць патэлефанаваць, і праз гадзіну яна, кроў з носу, павіна быць на кастынг.

**Вядомыя людзі** выбіраюць сабе ў жонкі мадэляў нездарма. Не таму, што гэта самыя прыгожыя дзяўчаты, а таму што пасляхвовымі мадэлямі становяцца толькі самыя разумныя і працалюбівыя прыгажуні. Бо залог поспеху далёка не ў нагах «ад вушэй» ці мілавідным тварыку, як многія думаюць, а ў кіламетрах под'юмаў, наматаных на высокіх абцасках, як кажа Саша Варламаў. Гэта велізарная праца, падман, слёзы, крывады і бясконцае стомленасць. Гэта канкурэнцыя і стрэс. І разуменне таго, што ўжо заўтра ты можаш быць незапатрабаваным.

**Кожны дызайнер** адзення шукае мадэль з гісторыяй у вачах. Прыходзіць на кастынг дзяўчына — ідэальная фігура, правільныя рысы твару, а вочы... пустыя. А мне для калекцыі Юлі Латушкінай патрэбен вобраз Ганны Карэнінай. А Карэніна, як вядома, адукоўленая разумная жанчына, якая да таго ж умела шыра кахаць. У працы мадэлі важныя не толькі бездакорныя вонкавыя якасці, але і харызма. Таму сёлета мы афіцыйна адкрылі мадэльнае агенцтва Нацыянальнай

## Пра Дульсінею, грымасы і блакітную кофтаку

**Мадэлі выходзяць замуж**, разлітаюцца па ўсім свеце і шлюць мне віншавальныя паштоўкі з замежнімі маркамі. Мама мяне вучыла: «Пражывай жыццё так, дачушка, каб у спіну людзі не плявалі». Гэта жудасна, калі выйшаў за дзверы, а табе ў след «а такая-растая». Таму стаўлюся да людзей так, як я хацела б, каб ставілася да мяне. Даводзіцца быць строгай, але пажартавала я.



■ За кадрам

# АЛЕНА, СУПЕРМЕНЫ І ЦЫГАНАЧКА З Выхадам,

## або Як выбіралі кандыдатаў на «Еўрабачанне»

Вечарам мінула пятніца, 5 снежня, прафесійнае журы вызначыла з фіналістамі нацыянальнага адбору песеннага конкурсу «Еўрабачанне». Іх імёны былі агучаны ў прамым эфіры праграмы «Панарама». Праўда, нягледзячы на заўвагу старшыні адборачнага журы Аляксандра Ціхановіча наконт таго, што сёлета было прадстаўлена шмат цікавай моладзі і адгорылася нямаля новых імёнаў, у фінал прыйшлі ў асноўным артысты з імем і багатым сцэнічным вопытам. Ужо ў нядзелю лёсаванне вызначыла парадак іх выступлення ў фінальным канцэрце, які адбудзецца 26 снежня і будзе паказаны ў прамым эфіры «Беларусь 1» і «Беларусь 24».

Лёсаванне складалася наступным чынам: адкрые шоу гурт Нарой, пад нумарам 2 выступіць Ліс (Дзяніс Ліс, які сёлета ўжо ўдзельнічаў у «Еўрабачанні» ў якасці бэк-вакаліста Тэа), нумар 3 дастаў Дары, 4 — Го-неш, 5 — Яне Будкевіч і гурту Muzzart з Брэста, 6 — пераможцы мінулага сезона «Акадэміі талентаў» Валерыя Садоўскай, 7 — гурту Rostany (спадчынік зніклага гурта «Dali», заснаваныя вакалістам Віктарам Рудзюкам), 8 — Жанет, 9 — салісту прадзюсарскага цэнтру «Спамаш» Аляксею Гросу, 10 — нашумеламу дзяцюкаму праекту Аляксандра Рыбачка MILK1, 11 — дуэту спевачка Юзары і спявачкі Маймуны, 12 — магілёўскаму гурту «Беатрыс», 13 — баністы і спевака Віталю Варанку, 14 — Нестасі Малашкевіч (падапечная Паўла

нубо дэгустанцыя) мог дазволіць сабе далёка не кожны, таму пэўная частка прэтэндэнтаў засталася па-за увагай шырокай публікі. «Звязда» склала своеасаблівы хіт-парад тых удзельнікаў, хто па розных прычынах не прайшоў у фінал адбору, але пакінуў пра сябе незабытае ўражанне.

### ЗОМБІ-БЭНД «SWEET BRAINS»

Загадка шырока разрэкламаваўшы сябе, загадкавыя персанажы ў выглядзе бадзёрых зомбі з'явіліся на кастынг у практычна поўнай копія папулярнай камп'ютарнай гульні «Plants VS Zombies» — і вобразы і, што больш важна, прадстаўленая песня нібыта вышлі з камп'ютарных манітораў. Магчыма, таму, каб пазбегчы абвінавачанняў у плагіяце, судзіць «жывых мярцаючых» далей папярэдняга адбору і не прапусцілі.

### ГУРТ «АЎРА»

Сямейны і творчы дуэт прадставіў на суд журы беларуска-моўнае песню «Закаханая», прыгужаную шчымымі аранжыроўкай у балканскім стылі. «Гэта наша прынцыповая пазі-

Журы праслухала за 2 дні больш чым 90 кандыдатаў.



магі!» і спадбалілі на украінскім шоу «Рассміяная коміка», не хопіла для сапраўды сур'ёзнай заяўкі на еўрапейскі песенны конкурс.

### РУСЛАН КУСТУРЫЦА

У маі гэтага года цыганскае шоу пад кіраўніцтвам Руслана сустрэкала прадстаўніка нашай краіны з «Еўрабачання» ў аэрапорце, а ўжо ў снежні самі ўдзельнікі ансамбля прэтэндавалі на тое, каб прадставіць Беларусь на конкурсе. Уразлілі, зрэшты, не столькі яркімі сцэнічнымі якасцямі і страснымі танцамі, колькі дзіўнай песняй з рэфрэ-

### ДУБРАВІН І КРАСОЎСКІ

Інтернацыянальны беларуска-украінскі дуэт парадаваў выдатнымі вакалам і выступленнем у стылі Сан-Рэма. «Нават не верыцца, што яны спяваюць на англійскай, а не на італьянскай мове», — перашэптваліся за спінамі журы шматлікія назіральнікі. Сарваўшы апладысменты пры-

сутных, галасістыя ўдзельнікі, тым не менш, засталіся за межамі фіналу.

### ГУРТ «АРТЭФАКТ»

Выйшлі на сцэну чамусьці ў касцюмах супергероў з папулярных коміксаў, хоць уразлізі зсім іншым — выдатнымі вакалам і драйвам, укладзеным у тры хвіліны песні «Супермен». Праўда, як высветлілася, правільна нацыянальнага адбору хлопцы чыталі ныважліва і рыхтаваліся да «жывога» выступлення, таму ледзь паспелі падрыхтаваць мінусавую фанэграму. Ці згуляў у мінус менавіта гэты факт, невядома, але ў фінале мы «Артэфакт» не пачуем — прынамсі сёлета.

### ЦІМУР ПРАХІН

Леташняя няўдалая спроба скарыць «Еўрабачанне» немудрагелістай мелодыяй і вострацыянальнымі тэкстамі не адбіла ў фрык-артыста з Мінска ахвоты працягваць эксперыменты. На сёлетні адбор, відаць, рытухуныся ўжо да «элак». Цімур з кампаніяй прыйшоў у касцюмах Санта-Клауса і яго спадарожнікаў-аленяў, прычым гэтыя ўоборы свецільні і пераліваліся светладыёдамі ў цэпры пад жвавы прыпеў «На-



Зомбі хоць і выклікалі аніякія, але прабыць рамкі адбору не змаглі.



Дуэт спевачка Uzari і спявачкі Маймуны атрымаў вельмі каларытны і якасны.



Бабуля-рокер з Косава была, напэўна, найстарэйшай удзельніцай кастынга.



«Цыганская гэма» не кранула сэрцы суддзяў.

■ Дзіця ў небяспецы

# СКАРБ, ЯКІМ НЕ ТРЭБА РАСКІДВАЦА

## З МІЛЫХ СЯБРОЎ БАЦЬКІ МОГУЦЬ НЕЧАКАНА ПЕРАТВАРЫЦА Ў РЭАЛЬНЫХ ВОРАГАЎ



**Часам, калі чую па тэлебачанні ўсім добра вядомы слоган «Дзеці — наша багацце», задумваюся пра тое, як многія гатовы пайсці на ўсё, каб пазбавіцца гэтага скарбу. Напрыклад, лігнотай магчыма адлучыць летам. Сёлета ўсіх ахвотных вазілі аўтобусам на Азоўскае мора на працягу летніх месяцаў — па 10 дзён.**

Як паведаміў «Звяздзе» Віталь ЯНЧЫН, начальнік аддзела арганізацыі работы інспекцыі па справах непаўналетніх у прафілактыкі Міністэрства ўнутраных спраў, у нашай краіне злычынствы ў дачыненні самых маленькіх дзяцей можна пералічыць на пальцах адной рукі. Аднак, нягледзячы на гэта, дзеці працягваюць заставацца аб'ектам агрэсіі з боку дарослых.

— Як паказвае аналіз усіх правапарушэнняў, злычынствы ў дачыненні дашкольнай — адзінкавая, — кажа Віталь Янчын. — Сярэдні ўзрост пацярпелых — ад 8 да 16 гадоў. Пераважна большасць злычынстваў папярэдняе распіццё алкагольных напояў. Ап'яненне часцяком прававуе хатнія сваркі і скандалы. У сукупнасці гэта прыводзіць да трагічных наступстваў. З-за ўзросту, знаходзячыся ў залежнасці ад бацькоў, дзеці бяжыць звартацца ў міліцыю, і пра інцыдэнты нам звычайна раскажываюць сваякі пацярпелых. Але вярта дадаць, што ў параўнанні з мінулым годам цяжкіх злычынстваў зафіксавана менш.

— Агрэсія з боку бацькоў часам так і застаецца незаўважанай. Многія падобныя факты проста замоўчваюцца.

— І сапраўды, факты лёгкіх фізічных пашкоджанняў выявіць складана, чым цяжкіх. Пра гэта яскрава сведчыць выпадак, калі супрацоўнік інспекцыі па справах непаўналетніх даведаўся аб тым, як аўтамат здукаваўся са свайго 15-гадовага пасынка. Мужчыну затрымалі за адміністрацыйнае правапарушэнне, у яго тэлефоне выявілі відэа, на якім ён ставіць хлопца голымі каленамі на грэцкія крупы. Як высветлілася, такім чынам аўтамат прычыняў боль хлопцу на працягу 2 гадоў! У выніку запіс стаў падставой для завядзення крымінальнай справы.

— Хто найчасцей здзяйсняе злычынствы — мужчыны ці жанчыны?

— Раней мужчыны, а цяпер часам бывае вельмі цяжка зразумець, хто зневажае дзяцей часцей. Жанчыны таксама здзяйсняюць супрацьпраўныя дзеянні. Каб зрабіць малому балочка, неабавязкова валодаць незвычайнай сілай. І многія маці, які і бацькі, ужываюць фізічныя пакаранні таму, што

лічаць іх элементам выхавання. Праўда, наўрад ці самі падлеткі ўспрымаюць гэта як выхаванне.

— Напэўна, караюць і за тое, што ў школе атрымалі дрэнную адзнаку, пазна вярнуўся дадому з прагулі...

— На жаль, падобнае таксама здараецца. На Брэстчыне жанчына хацела палешчыць паспяхова дзіцяці ў школе з дапамогай рукапрыкладства. Была заведзена крымінальная справа, але па амністыі яе спынілі.

— Віталь Алегавіч, цяпер на старонках газет, у інтэрнэце стала нярэдка з'яўляцца інфармацыя пра выпадкі згвалтавання непаўналетніх. Атрымліваецца, што колькасць падобных злычынстваў не змяншаецца?

— Так, але цяпер у людзей павялічыўся давер да праваахоўнікаў. Што я маю на ўвазе? Раней факты проста замоўчваліся, а цяпер пра гэтую тэму адкрыта гавораць у сродках масавай інфармацыі, і пацярпелыя ці іх сваякі ўжо не баяцца звартацца ў праваахоўныя органы. Вось яшчэ адзін сумны прыклад. Дзяціну на працягу некалькіх гадоў гвалцілі бацька. Аб гэтым яна прызналася сацыяльным педагогам толькі тады, калі з'ехала з дому, паступіла ў сярэдне-тэхнічную навучальную ўстанову. Дарэчы, МУС ініцыявала змены ў заканадаўстве, і ў першым чытанні быў прыняты законапраект, які павялічвае да 10 гадоў тэрмін зняволення тых, хто здзяйсняў гвалтоўныя дзеянні сексуальнага характару з непаўналетнімі, у складзе груп, ранейсудзімых за падобныя злычынствы, а таксама тых, на каго ўскладзены абавязкі па выхаванні, утрыманні і ахове беспякі, жыцця і здароўя дзіцяці.

І напрыканцы хочацца папрасіць, каб відавочцы неапраўданай агрэсіі да дзяцей (а падобныя выпадкі здараюцца і ў грамадскіх месцах) паведамілі аб гэтым у праваахоўныя органы. Нам таксама не хапае вашай дапамогі. А любы фотаздымак, відэазапіс супрацьпраўнага дзеяння з тэлефона можа садзейнічаць праверцы, а пасля — завядзенню крымінальнай справы ў дачыненні агрэсара.

Тарас ШЧЫРЫ

# ДАПАМАГАЕМ ЛЕПШ, ЧЫМ СВАЯКІ

Пра «сацыялку» ўсе раскажываюць ахвотна, бо відавочна, што людзям ёсць чым пахваліцца. Напрыклад, лігнотай магчыма адлучыць летам. Сёлета ўсіх ахвотных вазілі аўтобусам на Азоўскае мора на працягу летніх месяцаў — па 10 дзён.

Аўтобусы прадпрыемства перавозіць персанал таксама на працу і з працы. Прычым не толькі з навакольных вёсак Гомельскага і Добрушскага раёнаў, але і з абласнога цэнтру. 6 кілаграмаў мяса птушкі супрацоўнікі набываюць раз на месяц за паўцаны. На рабочых месцах створаны добрыя ўмовы для пераадзання, харчавання, мыцця.

— Калі людзі ходзяць на работу з жаданнем і задавальненнем — гэта самы лепшы сацпакет, — лічыць дырэктар ААТ «Рассвет» Сяргей Крупяноў. — Вядома, «сацыялка» ў нас нядрэнная. Мы дапамагам сваім людзям лепш за сваякоў. Я забараніў выкарыстоўваць крэдыты банкаў. Даём людзям у кошт заработнай платы ў залежнасці ад узроўню іх заробку дастаткова вялікія беспрацэнтныя авансы. Такой магчымаасцю супрацоўнікі



Школьнікі Грабавускай школы на перапынку гуляюць за тэнісным сталом, падараным шэфамі.

Стымула вярнуцца да нармальнага жыцця для Святлына сталі два яе сыны і намеснік дырэктара прадпрыемства Наталля Кісялёва. Чалавеку, якога ўсе лічылі зусім «прапашчым», яна паверыла і аказвала дапамогу ў любой сітуацыі.

карыстаюцца актыўна. Робаць рамонтны, набываюць тэхніку, дзяцей у ВНУ вучаць такім чынам. Мы жывём пакуль не так багата, як хацелася б, але цяжкі кадраў у нас няма. Людзі трымаюцца за работу і за заробак — пад в'б млі у сярэднім, а ў асобных падраздзяленнях удвая больш. Калі са студзеня-лютага павялічым вытворчасць у сувязі з уводам новых аддзяленняў, павялічыцца і заробак. Важна адзначыць, што людзі яго зарабляюць рэальна. Я ў ногі ім гатовы пакланіцца за тое, што яны так самааддана працуюць. Таму сакрэты нашы невялікія: трэба быць сумленным з людзьмі.

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

# ■ Падзея

## Ёсць адна песня песняў — пра Радзіму

### У Мядзеле адкрылі першы ў Беларусі помнік Максіму Танку

Да 100-гадовага юбілею паэта ў 2012 годзе Міністэрства культуры аб'явіла конкурс на стварэнне эскізных праектаў помніка — бюста народнаму паэту. Усяго на конкурс было прадстаўлена чатыры праекты. У выніку журы ўхваліла работы скульптараў Івана Міско і Аляксандра Фінскага і архітэктара Армена Сардарова.

Скульптурная кампазіцыя ўяўляе сабой бронзавую фігуру паэта, які нібы ідзе па брукаванай дарозе, што ўнабывае яго жыццёвы шлях, і валу з разгорнутай кнігай з выбітымі радкамі з верша паэта «Камані»: «Ёсць адна песня песняў — пра Радзіму». Камень прывезены з малой радзімы Танка, што за 20 кіламетраў ад Мядзела. На ім пакаўну свой адбітак ледвакі тысячы гадоў назад. Сам жа паэт у бронзе падорна на цэлы метр, да 280 сантыметраў (яго сапраўдны рост быў 180 сантыметраў).

Месяца для помніка выбарлі, можна сказаць, усім горадам. Адметна, што ансамбль з'явіўся менавіта на перасячэнні плошчы Шарагановіча і вуліцы 17-га верасня. Гэта дата не толькі ўз'яднае Заходняй і Усходняй Беларусі, але і нараджэння Максіма Танка.

На стварэнне кампазіцыі 500 млі рублёў было выдзелена Міністэрствам культуры, астатнія грошы збіралі талакой падчас суботнікаў.

— Яшчэ пры жыцці я вельмі хацеў вылепіць Максіма Танка з натуры, запрашаў яго ў сваю майстэрню, — адзначыў Іван Міско. — Пра гэта паэт згадвае ў сваіх успамінах. На жаль, не атрымалася так, як хацелася. Давялося карыстацца фотаздымкамі, архівам.

— Трагічны лёс людзей, пакаленняў, якія прайшлі праз войны, рэвалюцыі, яскрава адлюстраваны ў яго творчасці, — дадае Армен Сардарав. — Гэтыя камяні, можа нават рэзкія, з вострымі вугламі — таксама шлях чалавека.

Да гэтага часу землякі паэта згадваюць, які чакалі ў 1958 годзе па падпісцы першы збор твораў Максіма Танка ў двух тамах. Сёння ж анта-

Дарэчы, заработную плату тут выплачваюць на картку без збоўў 12 чысла штомесця. Прадпрыемства не мае пратэрмінаваных крэдытаў і актыўна развіваецца. Менавіта птушкафабрыка «Рассвет» зноў, другі раз запар, уначаліла спіс пераможцаў на абласных «Дажынках» — у намінацыі за высокую паказчыкі на ўборцы збожжа. Сёлета сярод ураджайнасць тут склапа больш за 50 цэнтнераў з аднаго гектара пры бальнасці глебы 25.

# Шэфская падтрымка СТЫМУЛЮЕ ВЕДЫ

Дзве школы і адзін дзіцячы садок знаходзяцца на тэрыторыі прадпрыемства. Яго кіраўніцтва лічыць, што важна глядзець у доўгатэрміновую перспектыву. Менавіта таму вучнёў з навакольных вёсак да школы падвозіць аўтобусы птушкафабрыкі. А ў сталовых навучальных устаноў заўсёды самая свежая гародніна і курчынае мяса ўласнай вытворчасці. Менавіта таму былі знойдзены фінансавыя магчымаасці, каб спансараваць грашыма самых паспяхоўных школьнікаў. Па выніках 2013–2014 вучэбнага года 20 вучнёў атрымалі разавую

стыпендыю ў 5 базавых велічынь. У перспектыве, магчыма, стымуляваць грашыма лепшых будучы па выніках кожнай чвэрці.

Завуч па вучэбнай рабоце Грабавускай школы Наталля Ефанава гаворыць, што на працягу ўсяго навучальнага працэсу і ўстанова знаходзіцца пад пільнай увагай шэфу:

— Асноўная частка бацькоў нашых вучнёў працуе на птушкафабрыцы «Рассвет». Шэфы падарылі нам спортінвентар, заўсёды дапамагаюць матэрыяламі пры рамонт. Дзеці імкнучыся атрымаць высокія балы і вельмі цыняць матэрыяльнае заахвочванне — усе стараюцца вучыцца добра.

Вясковае жыллё ў Пясчанай Будзе.



# Крэдыт даверу

Самая балючая праблема для многіх беларускіх вёсак — п'янтва. Не выключэннем раней былі і населеныя пункты, што знаходзяцца вакол фабрыкі. Намеснік кіраўніка прадпрыемства Наталля Кісялёва лепш за іншых ведае лёсы жыхароў, пакалечаны алкаголем. І таму змагаецца за кожнага:

— У нас цяпер працуе пяць чалавек — абавязаныя асобы. Я імкнучыся кожнаму з іх убачыць чалавека. Даведваюся вельмі падрабязна пра такія праблемныя семі і ўсе іх патрэбы. Калі ў чалавеку яшчэ не ўсё страчана, з ім можна размаўляць і заклікаць да сумлення. Ім важна даць пэўны крэдыт даверу, і некаторыя становяцца на шлях выпраўлення. Што тычыцца тых, хто зусім нічога не хоча — тут мы працуем разам з участковымі, сельсаветам, судом, цэнтрам занятасці... Некаторых накіроўваем у ЛПП. І ўсё ж калі два гады таму ў нас было 12 чалавек, у якіх адабралі дзяцей, цяпер у тры сям'і іх вярнулі.

«Даём людзям у кошт заработнай платы дастаткова вялікія беспрацэнтныя авансы. Такой магчымаасцю супрацоўнікі карыстаюцца актыўна. Робаць рамонтны, набываюць тэхніку, дзяцей у ВНУ вучаць».

# Пакаранне

## як спосаб выхавання

— Нядаўна мы ўзнагароджалі сваіх супрацоўнікаў да Дня сельскай гаспадаркі, — адзначае Сяргей Крупяноў. — Сярод іх была і жанчына, якая калісьці літаральна ляжала пад плагам. Сёння яна ўвогуле не п'е. Дзеці ў парадку. Яна выправілася. Тут жа не ваўкі жывуць, а людзі, якія заўсёды дапамагаюць, калі трэба. Што тычыцца пакарання за п'янства — яно вельмі жорсткае. Я адразу ж пішу загад — звольніць. Тым не менш разумеем, што на вёсцы знайсці іншую працу чалавеку будзе вельмі складана. Магчыма, мы потым яго зноў возьмем працаваць, але ён істотна страціў у грашовым плане. Пакаранне — гэта не толькі матэрыяльныя страты. Доўгі час супрацоўнік не зможа атрымаць пэўныя бонусы, якія маюць іншыя ў калектыве. І



Канвеер на птушкафабрыцы.

ўсё ж, я магу параўноўваць, таму скажу, што ў горадзе людзі так не працуюць, як на вёсцы. Можа, гэта цяжарнае, можа, мясцовыя традыцыі, а хутчэй — разуменне таго, што да іх добра ставяцца. Любы прыклад па суседстве больш важны, чым кадыраванне ад алкаголю.

Дарэчы, на праходняй аднаго з аддзяленняў птушкафабрыкі мы пазнаёміліся з жанчынай, якая ў свой 31 год набыла вельмі складаны жыццёвы вопыт. Яе лёс варты асобнага артыкула. А цяпер толькі скажу, што самым галоўным стымулам вяртання да нармальнага жыцця для Святлына сталі два яе сыны і намеснік дырэктара прадпрыемства Наталля Кісялёва. Чалавеку, якога ўсе лічылі зусім «прапашчым», яна паверыла і аказвала дапамогу ў любой сітуацыі. Сёння Святлына гаворыць, што без прадпрыемства не ўяўляе свайго жыцця.

— Нядаўна ў нас быў сход і людзі пачалі: калі ў нас у Пясчаной Будзе будзе клуб будаваць? — раскажывае Сяргей Крупяноў. — Калі праблем з заробкам няма, ёсць свая гаспадарка — людзям важна, як арганізаваць з карысцю вольны час, куды вадыць займацца дзяцей. Гэта добрыя пытанні, якія трэба будзе вырашаць. Магчыма, здаровы лад жыцця спачатку трэба насадзіць амаль што прымусова. Але ж потым ён арганічна прыжываецца і людзі самі імкнучыся яго падтрымліваць.

Ірына АСТАШКЕВІЧ. Фота аўтара.

# СПАВЯДАННЕ АДВЕЧНАГА

## БЕЛАРУСБАНК АДЗНАЧАЕ СВОЙ ДЗЕНЬ НАРАДЖЭННЯ МАСТАЦКАЙ ВЫСТАВАЙ

«Дзяды» — так называў выставу сваіх твораў Эдуард Мацішоўнак. Экспазіцыя размешчана ў цэнтральным офісе Беларускага і прысвечана дню нараджэння старэйшай фінансавы ўстановы краіны. 26 снежня банку споўніцца 92 гады.

— Гэта мой зварот да людзей, якія маюць род, якія памятаюць свае карані. Разуменьне, прыгожы, моцны, кожны з нас, як архітэктар уласнага лёсу, стаіць на плячах сваіх дзядоў. Праз жыццё праносіць шчымыя ўспаміны — прыгажосць ранішняй расы, пах сярпадоў і свежага хлеба. Памятае, калі ў храмах гуцаць званы на свята, калі чалавек нараджаецца, бярэ шлюб альбо завяршае свой зямны шлях. — тлумачыць Эдуард Уладзіміравіч. — Мае палотны — гэта не аповед пра сябе асабіста, а бачанне сябе праз прызму прыналежнасці да роду.

Што ёсць Бацькаўшчына? Гэта месца, дзе нарадзіўся і дзе заканапапа твая пупавіна. Адгэтуль пачалося жыццё, тут вытокі пяшчоты і любові да жывы, тут узнікла патрэба пакінуць свой след, засеяць сваю баразну. Прыцягвае увагу карціна «Свая баразна» як сімвал вяртання працы — фізічнай і духоўнай. Карціна — адказ на пытанне аб сэнсе жыцця і свайго прызначэння на гэтым свеце, вельмі недасканалым. Як тут не ўзгадаць Евангелле

ад Іаана: «Праўдзіва, праўдзіва кажу вам, калі пшанічнае зерне, трапіўшы ў зямлю, не памрэ, то застаецца адно, а калі памрэ, то прынясе багаты плён».

Карціны мастака — гэта ўспрыняцце жыцця як мільна, дзе вынік набываць руліваасці рук, як ухабістай дарогі, дзе ёсць месца дасягненням і пакаянню — «Я вінаваты, мама!», як звароту на кругі свае, калі найкаштоўнейшым месцам на зямлі з'яўляецца тое, што завецца «матчынай хатай».

Мастаку ўласціва надзвычай трапяткое стаўленне да айнайнай гісторыі, яе слынных постацяў. Зямля Агінскага, Ластоўскага, Драздовіча... Яны сеялі сваю баразну — больш за тое, сваё поле. «Космас» Драздовіча — гэта не проста партрэт першага беларускага фантаста, а паклон людзям, якія стваралі гісторыю. Прыгожую, самабытную... «Гукане вясны», «Спеў жураўля», «Вандароўнікам прысвячаецца», «Глыбокае. Нядзеля». Колькі любові ў гэтых карцінах! А кожнае прыцягальнае палатно «Цеплыні» з рамонкамі, што прабіваюцца праз каменную тоўшчу, як алегорыя прыгажосці, мацнейшай за камені!

— З дзяцінства чалавек павінен ведаць, што наша гісторыя прыгожая. І калі ён вырастае менавіта на такім светапоглядзе, то ўспрыняцце леталісі мінуўшчыны, веліч якой не зменшылі жор-

ны часу, будзе паважлівым, — лічыць Мацішоўнак.

Гляк з валожкамі, дзяды на прызьбе, ліпа, якая цвіце, грамнічная свечка як абярэг для духоўнасці і душэўнасці чалавека. З усімі гэтымі вобразамі ў кожнага, хто дэкараваецца да творчасці мастака, нараджаюцца асабістыя асацыяцыі.

Крэда мастака — у кампазіцыі «Каўчэг». Гэта ўсё самае каштоўнае, адкуль мы чэрпаем дабрывіно — самае важнае, без чаго жыццё не мае сэнсу. Залітая святлом хата, абразы ў куче, яблыкі які сімвал Спаса і дзве ласты. Твары іх невыразныя. Але ўгледзіцца, і вы ўбачыце сваю матулю, добрую, шчырую, ахвярную захаваўшы і падаўжальніцу роду. Пазнаеце сваю хату, знаёмія абразы, адчуеце прывабны пах пладоў менавіта той яблыні, што расла ў дзедавым садзе. Дзякуй вам, што вы былі, нашы дзяды! Вы пракладаеце духоўны шлях для нас і нашых нашчадкаў. Адвечная павязь часу!

Выстава ў банкаўскай установе — з'ява не зусім звычайная. І ўсё ж яна выклікала вялікую цікавасць у супрацоўнікаў. Старшыня праўлення Беларускага Сяргей Пісарыч, вітаючы мастака, падкрэсліў, што экспазіцыя напэўнае сэрца ўдзячнасцю нашым руліўным продажам, што пакінулі нам неацэнную спадчыну.

Ларыса ГРЫНЬКО.



# ■ Ну і ну!

## КРЫМІНАЛЬНЫ «КРУГАВАРОТ» КВАДРАЦЫКЛАЎ

Міліцыянеры Першамайскага РУУС сталіцы па падарэнні ў крадзяжы чатырох квадрацыклаў затрымалі двух непрацуючых, раней не судзімых маладых людзей 18 і 20 гадоў.

— Аднойчы скарыстаўшыся паслугай па працэце гэтых транспартных сродкаў, хлопцы захацелі мець такія ж. Аднак грошай, каб ажыццявіць жадамане, у прыяцельні не было. Праблему яны вырашылі проста: у наступны раз накіраваліся ў пункт працэсу... ноччу і з ломам, — раскажывае прэс-афіцэр Першамайскага РУУС г. Мінска Святлана БІЛІНСКАЯ. — Патрапіўшы ў гараж, маладыя людзі ўкралі чатыры квадрацыклы, а заадно прыкапі-

# ■ У свеце жывёл

## РОК ЗА... КАТОЎ!

Дабрачыны канцэрт пад такой назвай ўпершыню адбыўся ў Віцебску. Арганізатарам акцыі сталі хлопцы і дзядзяткі, якім шкада вулічных катоў і кошак. Дарэчы, яны былі прыемна здзіўлены таму, што многія адгукнуліся і падтрымалі іх ідэю.

Грошы ў канцэртнай залі «Віцебск» збіраліся для віцебскага прытулку: там маюць патрэбу ў леках, кармах і прадметах догляду жывёл, якія пакуль яшчэ чакаюць сваіх будучых гаспадароў. Выступілі калектывы не толькі з Віцебска, але і з Магілёва. Іншагароднія рокеры

...і дзе, як не тут, на радзіме Паэта, згадваць вось гэта, па-танкаўску праўдзівае і пранікнёнае:

Добры з ваўка музыка,  
Ды не скакаць пад выццё;  
Добры чарпак з рэштата,  
Ды толькі з яго не піццё;  
Добры мёд на памінках,  
Толькі нікто не п'е;  
Добры рубель пазычаны,  
Толькі спаць не дае;  
Добры кажух са спагады,  
Толькі сцюдзёна ў ім;  
Добры агонь на чужыне,  
Толькі грызе вочы дым.

Таццяна ЛАЗОЎСКАЯ

здалёк прыехалі ў сталіцу Прыдзвінскага краю, каб бясплатна выступіць на канцэрце. Гледачы, хто колькі мог, ахваравалі грошы для дапамогі катом.

Быў праведзены і крэатыўны дабрачыны аўкцыён, на якім можна было набыць... паслугі. Апошнія гатовы былі аказаць майстры тату і піроінгу, цырульнік, мастак, фатограф. Такім чынам яны падтрымалі арганізатараў акцыі. У выніку «рэкординг» кошты падчас аўкцыёну быў прапанаваны за паслугу па нанясенні тату — 350 тысяч рублёў.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

# ДЗВЕ ЦЁЛАЧКІ І БЫЧОК

Унікальны выпадак у жывёльным свеце: карова нарадзіла адразу трох цялят. Папуаўнае адбылося на ферме філіяла сельгаспрадпрыемства «Махава» ААТ «Магілёўскі завод «Строммашына». Вага «дзядзятка» пры з'яўленні на свет складала па 14 кілаграмаў, а «хлопчыка» — 18.

— У літаратуры апісваюцца выпадкі, калі каровы нараджаюць адразу па тры цяляці, але ў нас такога адбылося ўпершыню, — раскажывае заатэхнік Валерын ЛАПШЫНАЎ, які працуе на прадпрыемстве «Махава» чатырнаццаты год. — У гэтай каровы ўжо трэці ацёл. Летась яна пры-

несла нам адразу дваіх цялят. Дарэчы, падобнае з'ява — у гаспадарчых дастаткова распаўсюджаная. Сёлета, напрыклад, нарадзілася 5 «двайтняў». А наогул прыплод склаў 500 галоў. Нядрэнны вынік для прадпрыемства, дзе ўтрымліваецца 490 кароў. Асемненне тут выкарыстоўваюць выключна штучнае.

Што датычыцца вельмізгаданыя трох цялят, якім усяго некалькі дзён, то малыя (як, дарэчы, і іх маці) адчуваюць сябе цудоўна. Работнікі ўжо прымудзілі для кожнага з іх мяншці — Маша, Наташа і Міша.

Нэллі ЗІГУЛЯ

■ Кампетэнтна

# АДПАЧЫВАЦЬ ТРЭБА ЎМЕЦЬ

## Што прапануюць нам санаторыі ў 2015-м

На аздараўленне і санаторна-курортнае лячэнне насельніцтва, у тым ліку дзяцей, ветэранаў, інвалідаў, у нас выдзяляюцца значныя грашовыя рэсурсы. У краіне захавана і пастаянна ўдасканальваецца лячэбная і матэрыяльна-тэхнічная база здраўніц і лагераў. Яны набываюць усё большую папулярнасць і ў замежных грамадзян, там штогод расце экспарт гэтага віду паслуг (пра гэты сегмент рыначных адносін яшчэ 10 гадоў таму нават і не задумваліся). Пра тое, як зменіцца кошт пуцёвак у 2015 годзе, якой будзе датацыя на дзіцячы адпачынак у летні аздараўленчы перыяд, які ліст чакання пуцёвак для працоўных і пенсіянераў, ці забяспечваецца даступнасць пуцёвак для беларусаў, у гутарцы з карэспандэнтам БЕЛТА расказаў дырэктар Рэспубліканскага цэнтры па аздараўленні і санаторна-курортным лячэнні насельніцтва пры Савеце Міністраў Генадзь БАЛБАТОУСКІ.



— **Генадзь Мікалаевіч, пуцёўкі на 2015 год рэспубліканскім цэнтрам ужо закуплены. Такім чынам, можна гаварыць пра тое, ці захавана абыём аздараўлення насельніцтва ў будучым годзе.**

— Аздараўленне і санаторна-курортнае лячэнне ў 2015 годзе прайдуць больш за 1,3 млн чалавек, што адпавядае паказчыку гэтага года. Прычым больш за 700 тысяч пуцёвак на наступным годзе будзе выдзелена прадстаўнікам розных катэгорый насельніцтва з прыцягненнем сродкаў рэспубліканскага бюджэту і дзяржаўнага сацыяльнага страхавання, астатнія 600 тысяч паступіць у свабодную рэалізацыю для фізічных і юрыдычных асоб (мяркуецца, што з іх больш за 240 тысяч пуцёвак набудуць замежнікі).

— **Атрымліваецца, што замежныя грамадзяне зоймуць нішу ў 40% ад усёй свабоднай рэалізацыі. Ёсць погляд, што беларусы ўшчымаюцца ў магчымасці адпачынку ў айчынных здраўніцах. Ён правільны?**

— Гэты погляд памылковы. Штогод павялічваецца абыём вольнай рэалізацыі пуцёвак, расце і колькасць замежнікаў, якія набываюць пуцёўкі. Аднак, хачу падкрэсліць, удзельная вага пуцёвак, што рэалізуюцца замежным грамадзянам (80% з іх — расіяне), істотна не змяняецца. Вядома, пра пуцёўку трэба па-турбавацца загада. Тады і праблем з яе набыццём не будзе.

— **Якая коштавая палітыка ўласнікаў здраўніц у дачыненні да цен на пуцёўкі для беларусаў і замежнікаў?**

— У большасці санаторыяў (каля 60%) цэны аднолькавыя і для адных, і для другіх. Там, дзе розніца існуе, яна складае каля 20%. Гэта значыць, замежнікі плацяць працэнтаў на 20% больш.

— **А з улікам аплаты паслуг пасярэднікаў гэтая цена для іх становіцца значна вышэйшай?**

— Цяпер у людзей — незалежна ад таго, у якой краіне яны жывуць, — ёсць магчымасць купіць пуцёўкі ў самім санаторыі, у тым ліку праз паслугі інтэрнэт-продажу, якая ўкаранёна практычна ўсюды. І значыць, можна пры жаданні не карыстацца пасярэдніцкімі паслугамі, не плаціць за іх.

Варта адзначыць, што санаторыі ў апошнія гады актыўна

развіваюць свае маркетынгавыя службы, каб менш залежаць ад пасярэднікаў. Абыём продажу пуцёвак праз тэрміны зніжаецца.

— **Цікава, а на што скардзяцца людзі, якія павывалі ў нашых санаторыях?**

— Сярод тых, хто звяртаецца ў рэспубліканскі цэнтр са скаргаў, пераважаюць расіяне. На маю думку, часцей за ўсё на-раканні ўзнікаюць, калі чалавек едзе ў санаторыі з завышанымі каштамі. А няма ж ніякай праблемы загадаць азнаёміцца з умовамі пражывання, лячэння, харчавання, адпачынку — на сайтах, які правіла, размяшчаецца ўся вычарпальная інфармацыя, аж да фотаздымкаў санвузлу. І тады б не прыйшлося скардзіцца на тое, што ў нумары на сценах — папярковыя шпалеры, а не фарба.

Варта падкрэсліць, што ніводнай скаргі на якасць аказаных медыцынскіх і аздараўленчых паслуг не было. Ды і наогул аб-грунтаваных скаргаў — адзікі.

— **А ці ёсць сярод прэтэнзій уладальнікаў пуцёвак адсутнасць у санаторыях, скажам, шведскага стала?**

— Дыетычнае харчаванне — адзін з прынцыпаў лячэння. Па-моўна, калі бескантрольны пры-ём ежы ператвараецца ў беспас-пярэдняе, гэта ні да чаго добрага не прыводзіць. Прызнаюся, раней лічыў, што шведскі стол — сучасны тып арганізацыі харчавання, у тым ліку для санаторыяў. Ця-пер жа ўпэўнены ў адваротным. А вось шведскі стол агародні-ны, зялёныя і садавыны — іншая справа. Такія пладова-агародні-ныя бары — ідэя вартага, яна ўжо рэалізуецца ў некаторых сана-торыях.

— **Ці ёсць факты нядобра-сумленнай канкурэнцыі з боку беларускіх здраўніц?**

— Думаю, няма. Прынамсі, ні-колі пра такое не чуў.

— **Які аб'ём сродкаў рэспубліканскага бюджэту і дзяржаў-нага сацыяльнага страхавання выдзелены на закупку пуцёвак на 2015 год? І па якіх лотах яна рабілася?**

— У цэлым на аздараўленне і санаторна-курортнае лячэнне насельніцтва выдзелена больш як Вр1,3 трлн — гэты аб'ём фінансавання перавышае узровень 2014 года. Лотаў жа было пяць. І па кожным з іх ёсць паэтыўная (хай і невялікая) дынаміка — пу-

цёвак закуплена больш, чым на 2014 год.

Такім чынам, першы лот — пуцёўкі для людзей, што пра-жываюць на забруджаных тэ-рыторыях (іх набыта 71 тысячча), лот 8 тысяч — у замежныя здраўніцы «ЦэнтрКурорт». Гэта дазволіць задаволіць у поўнай меры патрэбу ў санкурортля-чэнні і аздараўленні ўсіх ахво-тых і тых, хто мае права на так званую чарнобыльскую льготу.

Другі лот — пуцёўкі для дзяцей у суправаджэнні бацькоў, на гэтыя мэты накіравана Вр71,3 млрд, закуплена 10,5 тыс. пу-цёвак у здраўніцы на тэрыто-рыі рэспублікі і 1,27 тыс. — за яе межамі. Трэці лот — пуцёўкі для дзяцей-інвалідаў, на іх за-купку затрачана Вр24,7 млрд, набыта 4,2 тыс. пуцёвак для лячэння ў Беларусі і 380 — у аддзяленне для дзяцей-інвалі-даў у санаторыі «Друскінінкі».

Чацвёрты лот — пуцёўкі на сан-курортлячэнне дзяцей без су-праваджэння дарослых, закуп-лена 22,6 тыс. пуцёвак у мяс-цовыя здраўніцы плюс 4,5 тыс. у санаторыі «ЦэнтрКурорт» за межамі краіны на агуль-ную суму Вр126,8 млрд. Пяты лот — пуцёўкі для дарослых: за Вр143 млрд набыта 40,2 тыс. пу-цёвак, уключаючы 14,5 тыс. — у чатыры санаторыі сістэмы Мін-працы і сацабаронаў.

— **Які цяпер ліст чакання на атрыманне пуцёўкі сярод роз-ных катэгорый?**

— З забеспячэннем пуцёўка-мі дзяцей ніякіх праблем няма — 50% юных беларусаў ва ўзросце ад 3 да 18 гадоў рэалізуюць сваё права на аздараўленне і санатор-на-курортнае лячэнне. І такая сі-туацыя захоўваецца ўжо на пра-цягу некалькіх апошніх гадоў.

Санаторна-курортнае лячэнне і аздараўленне прадастаўляец-ца 100% дзяцей-чарнобыльцаў (гаворка пра тых, хто мае права на льготу і жадае атрымаць пу-цёўку).

Што тычыцца працоўных жь-хараў рэспублікі, то часта фармі-руецца ў камісіях па аздараўленні па месцы працы, мы дакладных звестак не маем.

Грамадзяне, якія валодаюць пазачарговым і першачарговым (навалі на атрыманне пуцёўкі інвалідаў, удзельнікі Вялікай Ай-чыннай вайны, а таксама інвалі-ды першай і другой груп), рэалі-зуюць сваё права ў адпаведнасці з заканадаўствам адзін раз на год або адзін раз на два гады.

Непрацоўчыя пенсіянеры ча-каюць сваёй чаргі 3-4 гады ў за-лежнасці ад рэгіёна рэспублікі, у Мінску — да 5 гадоў. Хачу патлу-мачыць: пуцёўкі размеркаваюцца па рэгіёнах прапарцыянальна колькасці тых, хто мае патрэбу ў санкурортлячэнні, а паколькі ў сталіцы пенсіянеры больш сацыяльна актыўныя, то і чарга тут даўжэйшая. Зрэшты, у бы-лыя часы яна расцягвалася і на 10 гадоў.

Хачу адзначыць, што вялікія намаганні і фінансавыя сродкі ўкладваюцца ва ўмацаванне ма-тэрыяльна-тэхнічнай базы нашых санаторыяў, каб адпачываць бы-ло камфортна. Напрыклад, толь-кі ў мінулы годзе на гэтыя мэты накіравана Вр740 млрд — трэць вырочкі ад свабоднай рэалізацыі пуцёвак.

Рэканструкцыя санаторыяў нацэлена на павышэнне кам-фортнасці для адпачывальнікаў. У большыя часы нумары ў сана-торыях былі 2-3-4-месныя, пра лю-ды ніхто і не чуў. А цяпер людзі хочучь сяліцца толькі з членамі сям'і або ў аднамесны нумар, каб не толькі атрымаць меды-цынскую дапамогу, але і псіха-лагічную разгрузку.

— **Ці ёсць звесткі па кошце паслуг у параўнанні з іншымі краінамі?**

— Так, мы праводзілі такі ма-ніторынг па выніках першага паў-годдзя. Калі ў здраўніцах Белару-сі адзін ложка-дзень у стандарт-ным двухмесным нумары абышоў-дзіўся ў сярэднім у Вр350 тыс., то ў сярэдняй паласе Расіі — Вр872 тыс., ва Украіне — Вр968 тыс., у краінах Балтыі — Вр890 тыс., у гатэльях Турцыі — Вр1 млн 131 тыс.

— **А якія прагнозы на кошт пуцёвак у 2015 годзе?**

— Што тычыцца пуцёвак, за-купленых на наступны год рэсп-убліканскім цэнтрам за срод-кі рэспубліканскага бюджэту і

дзяржаўнага сацыяльнага стра-хавання, то іх кошт узрасце ў ме-жах 16% у параўнанні з 2014-м. У санаторыі для дарослых адзін ложка-дзень у стандартны двух-месны нумар будзе каштаваць Вр310 тыс., для дзяцей без су-праваджэння дарослых — Вр263 тыс., для дзяцей-інвалідаў — Вр306 тыс., для дзяцей з баць-камі — Вр326 тыс., для дзяцей з чарнобыльскіх рэгіёнаў у скла-дзе арганізаваных груп — Вр258 тыс. Хачу падкрэсліць, што, у адпаведнасці з дагаворам, кошт пуцёвак у 2015 годзе застаецца нязменным.

— **Ці прагназуюць вы рост кошту пуцёвак у свабоднай рэалізацыі?**

— Істотнага росту, я думаю, не будзе, прынамсі, у першым паўгоддзі. Сярэднегадавая за-паўняльнасць здраўніц цяпер прыблізна 90%, яна захавецца на гэтым жа узроўні і ў 2015 го-дзе. Разам з тым даводзіцца кан-статаваць, што попыт на пуцёўкі ў бягучым годзе крыху знізіўся. Хоць глыбіня продажаў па-раней-шаму дастаткова вялікая — каля 3 месяцаў. Гэта значыць, што ў некаторыя здраўніцы пры ўсім жа-данні не атрымаецца ўжо купі-ць пуцёўкі на лоты — яны рэалі-заваны ў поўным абыёме. І гэта пры тым, што люты і сакавік — самыя непапулярныя месяцы.

Варта адзначыць, што ў сва-боднай рэалізацыі пуцёўкі ў сяр-эднім на 25-30% даражэйшыя, чым закупленыя ў цэнтры. Кошт пуцёўкі вызначаецца ўласнікам здраўніцы, зыходзячы з попы-ту на пуцёўкі, комплексу па-слуг, развіцця інфраструктуры і г.д. Напрыклад, у некаторых санаторыях адзін ложка-дзень абышоўся каля пакупніку пуцёўкі да \$100, і нават пры такой вы-сокай цене попыт перавышае прапанову. Але ёсць і санаторыі, дзе ложка-дзень каштуе Вр265 тыс. Адным словам, у кожнай

здраўніцы свая катэгорыя спа-жывіцюў.

— **Генадзь Мікалаевіч, сё-лета пуцёўкі ў крымскі санато-рыі «Беларусь» на другі, трэці і чацвёрты квартал не рэалі-зоўваліся. А што ў планах на 2015 год?**

— У нашага цэнтры ёсць да-гавор на рэалізацыю пуцёвак з Кіраўніцтвам справамі Прэзі-дэнта, ва ўласнасці якога зна-ходзіцца гэтая крымская здраў-ніца. На першы квартал 2015-га пуцёўкі ў «Беларусь» таксама не будуць выдзяляцца, паколькі няма рэгулярных транспартных зносін. Магчымасць рэаліза-цыі пуцёвак для беларусаў на наступныя кварталы будзе за-лежаць ад сітуацыі ва Украіне, ад беспяспекі транзіту пасажыраў. Дарэчы, грашовыя сродкі на на-быццё пуцёвак у Місхор праду-гледжаны.

— **Якія новыя буйныя аб'ек-ты санкурлячэння адкрыліся сёлета і плануецца да ўводу ў 2015-м?**

— У гэтым годзе ва ўсіх рэ-гіёнах рэспублікі на базе са-наторыяў адкрыты аддзеленыя для дзяцей-інвалідаў, у тым ліку месцы для інвалідаў-я-лясачнікаў. Шмат аб'ектаў з'я-вілася ў Нарачанскім рэгіёне, у асноўным там пабудаваны ка-тэджы для адпачывальнікаў. У наступным годзе адкрываец-ца корпус «Альфа-Радон» на 250 месцаў (гэта прыватныя інвестыцыі). Ён размешчаны побач з санаторыем «Радон» у Дзятлаўскім раёне Гродзен-скай вобласці (уласнік — ААТ «Белараздраўніца»). Тут пры-мяняюцца ўнікальныя для Бе-ларусі прыродныя лячэбныя фактары — радонавыя воды і сапрапелевыя гразі ў спалу-чэнні з эфектыўнымі лячэбнымі метадыкамі

■ Інавацыі — у адукацыю

## ВІРТУАЛЬНЫ СПЕКТАКЛЬ... ПРА АТАМНУЮ ЭНЕРГІЮ

Адкрыццё цэнтры па атамнай энергіі адбылося ў Рэспубліканскім цэнтры інавацыйнай і тэхнічнай творчасці ў Мінску.

Гэта сумесны праект Расійскай дзяржаўнай карпарацыі па атамнай энергіі «Расатам» і Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. Задача цэнтры — інфармаванне насельніцтва ў пытан-ных радыяцыйнай бяспекі, атамнай энергетыкі і прафарытнасця школьнай на тэхнічнай спецыяльнасці. Госці змогуць даведацца пра гісторыю і развіццё атамнай галіны, выкарыстанне інавацый-ных дасягненняў фізікі, пра перспектывы развіцця энергетыкі і сацыяльна-эканамічнае развіццё Беларусі, якое пацягне за сабой будаўніцтва Беларускай АЭС.

Інфармацыйны цэнтр абсталяваны сучасным мультымеды-ным кінаатамам, які спалучае панарамную 3D-праекцыю, кам-п'ютарную графіку і анімацыю, інтэрактыўныя кансолі і персанальныя маніторы. Праграма для наведвальнікаў цэнтры ўключае мультымедычныя праграмы, у тым ліку 45-хвілінны мультымедычны сеанс у жанры віртуальнага спектакля «Свет атамнай энергіі», а таксама некалькі інтэрактыўных віктарын. Дзякуючы сучасным тэхналогіям ствараецца эфект пагружэння глядача ў віртуальную рэчаіснасць. Праграма сеансу ўніверсальная і разлі-чана як на школьнікаў ад 8 гадоў, так і на дарослую аўдыторыю. Акрамя асноўнай праграмы, распрацаваны таксама праграмы па астраноміі, прыродазнаўстве і краіназнаўстве на рускай і ан-глійскай мовах.

Да слова, у Расіі створана ўжо 17 інфармацыйных цэнтраў па атамнай энергіі, якія паспяхова функцыянуюць у Маскве, Санкт-Пе-тэбургу, Екацярынбургу, Смаленску і іншых гарадах. Замежныя інфармацыйныя цэнтры адкрыты ў В'етнаме, Турцыі і Бангладэш.

У мінскім інфармацыйным цэнтры па атамнай энергіі навед-вальнікі змогуць пазнаёміцца з прынцыпамі работы Беларускай атамнай станцыі, устатковам ахоўных бар'ераў на атамнай стан-цыі. Тут жа прадастаўлены макеты прамысловай пляцоўкі АЭС і рэактара.

Надзея НІКАЛАЕВА

■ Азбука бяспекі

## ПЕРАВОЗКІ ДЗЯЦЕЙ АЎТОБУСАМІ: ШТО ЗМЕНИЦА?

3 27 лютага 2015 года, з моманту ўступлення ў сілу па-становаў Савета Міністраў №1087 ад 22 лістапада гэтага года, у краіне змяняюцца правы перавозкі пасажыраў у частцы, якая датычыцца пераважна перавозак дзяцей у аўтобусах.

Напрыклад, паставаной прадугледжана абавязковае павышэнне кваліфікацыі для кіроўцаў транспартных сродкаў, якія займаюцца перавозкай пасажыраў на аўтатранспарце, не радзей за адзін раз у пяць гадоў па адзіных праграмах павышэння кваліфікацыі вадзіцеляў механічных транспартных сродкаў адпаведнай катэгорыі. Менавіта гэтая норма ўступіць у сілу трохі пазней — з 27 мая 2015 года.

У дакумента гаворыцца, што перавозка груп дзяцей аўтобусамі можа весіцца з 5.00 да 23.00, а з 23.00 да 5.00 дзёнь можна па-дозваць на аўтобусах да чыгуначных вакзалаў і аэрапортаў і ад іх, а таксама да бліжэйшага месца начлегу пры затрымах у дарозе. Ва ўмовах недастатковай бачнасці ( туман, дождж, снегапад і г.д.) аўтамабільная перавозка дзіцячых груп на аўтобусах не рэкамен-дуецца.

Акрамя таго, правы аўтамабільных перавозак пасажыраў дапоў-нены раздзелам, які рэгламентуе аўтамабільныя перавозкі дзяцей, што вучацца ва ўстановах дашкольнай, агульнай сярэдняй і спецы-яльнай адукацыі, на школьных аўтобусах ад месца жыхарства (мес-ца знаходжання) да месца вучобы і назад. Такія перавозкі павінны арганізаваныя мясцовымі выканаўчымі і распарадчымі органамі. Да перавозкі дзяцей школьнымі аўтобусамі дапускаюцца кіроўцы з правамі на катэгорыю D. Яны павінны мець не менш чым трохгадовы стаж кіравання транспартным сродкам катэгорыі B, C ці D.

Установа адукацыі, да якой вядзецца перавозка дзяцей школь-нымі аўтобусамі, назначае на кожны такі аўтобус пайналетняга суправадальніка. Калі колькасць дзяцей больш за 20 — двух суправадальнікаў. Перавозка дзяцей школьнымі аўтобусамі дапускаецца з 6.00 да 21.00.

Сяргей РАСОЛЬКА

## НЕ ЗАСТАЛІСЯ АБЫЯКАВЫМІ

Больш за 36 мільёнаў рублёў сабралі ў Магілёве на пад-трымку бжанцаў з паўднёва-ўсходніх раёнаў Украіны пад-час дабрачыннай акцыі.

Яна прайшла па ініцыятыве каардынацыйнай рады грамадскіх і нацыянальных аб'яднанняў, палітычных партый і прафсаюзных арганізацый Магілёва пры падтрымцы абласной арганізацыі Бе-ларускага таварыства Чырвонага Крыжа.

— Мы добра ведаем, як гэтым людзям патрэбна наша дапамо-га, — адзначыла старшыня каардынацыйнай рады Зінаіда ПЯНЬ-КОВА. — Па звестках абласной арганізацыі Чырвонага Крыжа, да іх звярнуліся больш за тысячу украінцаў. Нікому не адмоўлена ў пад-трымцы, але сродкаў не хапае. На наш зварот дапамагчы брацкаму народу адгукнуліся прадстаўнікі ўсіх нацыянальных дыяспар, грамад-скіх аб'яднанняў, прадпрыемстваў горада. Кожны з дэпутатаў гарса-вета перадаў на добрую справу не менш за 100 тысяч рублёў.

Шмат сродкаў было сабрана падчас дабрачыннага канцэрта, што адбылося ў Магілёве па ініцыятыве арт-групы «Настальжы», у складзе якой працуюць 2 украінкі. Ініцыятыву падтрымалі ва-ральская студыя «Фольк-мадэрн», ансамбль «Хвілья» культур-на-асветнага аб'яднання украінцаў «Дніпро», народны ансамбль «Сустрэча», салісты студыі класічнага вакалу цэнтры творчасці «Натхненне». Па папярэдніх звестках сабрана больш за 36 міль-ёнаў рублёў. Але гэта без уліку тых сродкаў, якія папоўнілі агуль-ную скарбонку падчас канцэрта. Усе сродкі будуць накіраваны на разліковы рахунак абласной арганізацыі Чырвонага Крыжа.

— Такія мерапрыемствы не толькі дапамагаюць аказаваць па-сільную дапамогу тым, хто жыве ў нямачы, але і сведчаць аб духоўнай сіле і хрысціянскай аснове маралі беларускага наро-да, — адзначыла Зінаіда Пянькова.

Нэллі ЗІГУЛЯ.

■ А не шкодзі!

## БРАКАНЬЕРА ВЫДАЛА КАЛЕКЦЫЯ ЧЭРАПАЎ І ШКУР

Веласпедыста з мехам м'яса і прывязаным да руля трафрэм сустраў работнік Шучынскай міжрайёнскай і паліц-эйскай угоддзях каля вёскі Крывулькі Мастоўскага раёна. Мужчына перавозіў тушу незаконна здабытай казулі.

— Стральбы пры ім не было, — расказала прэз-сакратар Дзяр-жаўнай інспекцыі аховы жывёльнага і расліннага свету пры Прэзі-дэнце Рэспублікі Беларусь Волга Гірамовіч. — А вось дома знай-шліся ажно дзве, прычым адна з іх была незарэгістраваная. Пры агледзе домаўладання ў гаспадарчых пабудовах былі знойдзены таксама 18 чэрапаў казулі, 2 чэрапы лася і 15 барбовых шкур. Усё гэта, па словах паліцэйнага, было ім набыта ў іншых людзей. Ад-нак назваць хаць б аднаго прадаўца мужчына так і не змог. Сваю датычнасць да незаконнага палівання парашульнік прызнаў і ўжо пакрыў нанесеную прыродзе шкоду ў памеры 18 мільёнаў. У да-чыненні да браканьера заведзена крымінальная справа.

Сяргей РАСОЛЬКА

■ Ліст у рэдакцыю

# ДЗЕ ТОЙ ШКІПНАР?

## І як ставіцца да назойлівага прасоўвання «цудадзейных» бальзамаў?

Амаль штодзень у паштовую скрынку хтосьці прыносіць рэ-кламную газетку. Шмат увагі там удзелена бальзамаў «100 дароў», у які ўваходзіць жывіца кедравая. Паводле рэкламы, яна дапамагае ад усіх хвароб. Але адна ўпакоў-ка каштуе 170 тысяч рублёў, для пенсіянераў — 150 тысяч. Пры хронічных захворваннях трэ-ба купіць ад чатырох упаковок. Ці не задорага гэта?

Вядома, што пры надрэзах сасы з яе выцякае светла-жоўта смала-жыві-ца, з якой вырабляюць лакі, каніфоль і шкіпнары. Да Кастрычніцкай рэвалюцыі на Беларусі меліся невялікія прадпры-емствы па вытворчасці гэтай лесеа-мічнай прадукцыі. Былі распаўсюд-жаны смалакурні, дзе перапрацоўвалі хваёвыя карчы і атрымлівалі дэгазы, драўняны вугаль і нейкую колькасць шкіпнара. Дэгацем змывалі воскі калёс, каб не скрыпелі, падрубы і ніжныя вячкі дамоў, каб не гнілі, і нават прымянялі яго на лекі. Драўняны вугаль шырока выкарыстоўвалі ў металургіі, у каваль-скіх горнах.

Памятаецца, што ў маёй мамы заў-сёды была бутэлекка са шкіпнарам, якім яна націрала нас, дзяцей, пры пра-студных захворваннях. Перад вайной недалёка ад нашай хаты на ўскраіне Чэрвеня пабудавалі шкіпнары завод, які з год даваў прадукцыю. Побач з галоўным корпусам размяшчаліся да-волі шырокі калодзеж і драўляныя чан дыямэтрам каля чатырох метраў — са змеевіком з тоўстай меднай трубы. Ад-туль і выходзіў шкіпнары пасля ахала-джэння ў чане вадой, якую чэрпалі з калодзежа. Побач быў высокі мета-



лічны комін, злучаны ўнізе з печу, у якой знаходзіўся кацёл для жывіцы. Перад прыходам немцаў завод быў закінуты і, хто хацеў, браў там шкіп-нары. Запомнілася, як па коміне часта стралялі паліцэйскі, чый пост размя-шчаўся побач. Аднак калі гэтую трубу павалілі, то прабыло было няшмат — кулі рыкашэцілі. Мабыць, гады з чатыры пасля вайны будыны прадпрыемства пуставалі і дзятва гуляла там у хованкі. А потым на гэтым месцы пабудавалі ветэрынарную лячэбніцу.

Акрамя таго, у раёне было некалькі смалакурняў, так што шкіпнара хапала не толькі для лекаў, але і для падпалу партызанамі драўляных мастоў, каб не прапуськаць варажыя войскі.

прамгасы. Напрыклад, у Гродзенскім раёне, непадалёк ад чыгуначнага пры-пы

Неасабістая гісторыя

# СТАФАН МІКУЛІЧ НА ФІНСКОЙ ВАЙНЕ

30 лістапада 2014 года споўнілася 75 гадоў з пачатку савецка-фінскай вайны. Пра тую трохмесячную вайну з Фінляндыяй 1939-1940 гадоў, калі страты Савецкага Саюза склалі паўмільёна салдат і камандзіраў, у нас няма ні фільмаў, ні кніг. У ёй удзельнічаў і мой родны дзядзька (брат маці) Мікуліч Стафан Іванавіч. Стафана, прыгожага маладога чалавека, цесляра лямцавай арцелі, майстра на ўсе рукі, добра ведалі ў Смілавічах.

Захаваліся цудоўныя санкі з ясеню, зробленыя яго руплівымі рукамі перад фінскай вайной. Са сваімі сябрамі са Смілавіч я вельмі любіў катацца па нашай гарыстай Камсамольскай вуліцы на прыгожых саначках дзядзькі Стафана. Давялося прыкласці намаганні, каб адшукаць у 2012 годзе санкі пасля таго, як прадалі хату на Кастрычніцкай вуліцы, дзе жыў Стафан. У 2007 годзе памёр яго малодшы брат — мой дзядзька Пётр. Цяпер я захоўваю іх, як сямейную рэліквію. Добра памятаю прыгожыя, аб'ёмныя лямцавыя табурэты і аб'ютак, зробленыя працавітымі рукамі дзядзькі.

Самога дзядзьку Стафана я памятаю дрэнна, а фінскую вайну я перадаю са слоў маці, бо мне было ўсяго чатыры з паловай гады, калі я апошні раз яго бачыў. Разам з іншымі «добраахвотнікамі» ў канцы 1939 года яго пагналі заваёўваць Фінляндыю. «Будзёнаўку» дзядзькі з савецка-фінскай вайны мы з Генам (старэйшым братам) любілі насоўваць на паловы, седзячы на пецы ў бабулі, а потым фарсілі ў ёй па мястэчку. У такіх «будзёнаўках» — тонкіх і нязручных галаўных уборах — давялося мерзнуць і класці галовы чырвонаармейцам у той ганебнай вайне. Праўда, з фінскай наш дзядзька вярнуўся жывым і здаровым, а згінуў у баі з немцамі пад Кенігсбергам у 1945 годзе.



Санкі з ясеня, якія Стафан Мікуліч зрабіў яшчэ да вайны, і сёння «на хаду».

Мала каму вядома, што Савецкі Саюз у 1939 годзе спрабаваў заваяваць Фінляндыю. Спачатку арганізавалі ваенную пракацыю, абстраляўшы з цяжкіх гармат Ленінград, і збілі фінскі пасажырскі самалёт над іх тэрыторыяй. Абываючы ў тым злачыстве фінаў, 30 лістапада 1939 года Чырвоная армія пачала наступленне на суседнюю краіну. Кіраўнік СССР былі ўпэўнены, што маючы шматразовую ваенную перавагу, «шпалкамі закідаюць» маленькую Фінляндыю.

Фінскі маршал Манергейм, які некалі быў генералам расійскага Генштаба, добра ведаў, на што здольны праціўнік. Пад яго кіраўніцтвам на межх з Савецкім Саюзам была створана моцная абарончая «Лінія Манергейма»: пабудаваны доты, дзоты, створаны мінныя палі. Да абароны сваёй краіны ад агрэсіўных паліцэйных звышдзяржавы фінны выкарысталі і прыродныя умовы: балоты і суровую зіму. Чырвоная Армія, маючы шматразовую перавагу ў танках, артылерыі, авіяцыі, жывой сіле, пачала наступленне.

Танкаў і самалётаў у Фінляндыі было вельмі мала, таму вынаходлівыя фінны прымяталі супраць савецкіх танкаў (быў тэльнік з гаручай сумессю) а таксама выкарысталі і прыродныя умовы: балоты і суровую зіму. Чырвоная Армія, маючы шматразовую перавагу ў танках, артылерыі, авіяцыі, жывой сіле, пачала наступленне.



Пусціла некалькі мільёнаў такіх бутэлек.

Выкарысталі таксама небывалую да таго часу зброю — вадомёт.

Адзін з эпизодаў вайны ў Фінляндыі я перадаю з расповеду сваёй маці. Дзядзька Стафан з іншымі чырвонаармейцамі ў сцёганых штанах, целагрэйцы і масках ішоў у атаку на фінскія пазіцыі. Стаяў жудасны мароз. Калі ударылі варожыя кулямёты, чырвоныя байцы заляглі і папаўзлі ў глыбокім снезе. Раптам наступіла дзіўная цішыня. У белых масках і шапках зліваючыся са снежным покрывам, савецкія байцы ўсё бліжэй падлаўзілі да варожых пазіцый. І тут чуцьчы яны дзіўны гук: ш-ш-ш — гэта на іх сыпаліся кроплі... даждж. Памкнуўся чырвонаармейцаў Стафан Мікуліч паўзці далей, а на нагах засталіся толькі ачухі.



У адзін з восеньскіх дзён школьнікі гулялі ў старым парку вёскі Шылавічы. Пад каранямі старога спілаванага дрэва яны заўважылі нейкі металічны прадмет. Малыя спрабавалі яго адкапаць, але, добра ўтрамбаваны ў зямлю, ён не падаваўся.

У гэты час праз парк ішла мясцовая жыхарка Вольга Субота, якая і дапамагла дзецям дастаць з зямлі невядомаму рэч. Жанчына адрэза зразумела, што знаходка ўяўляе сабой каштоўнасць, і прапанавала аддаць яе ў музей.

Гэта аказалася кавалерыйская шабля часоў Напалеона I Банапарта. Карыстальнікі сацыяльных сетак адрэза ж выказалі меркаванне, што гэта зброя імператара Францыі. Але насамрэч гэта не так. Як сведчыць манаграма з ініцыяламі на эфесе, яна належала аднаму з вайскоўцаў маладшага брата Напалеона I — Жэрэма, — расправіў навуковы супраціўнік Вільяма Краўцаўскага Андрэй КАРКОТКА. — Калі Напалеон стаў імператарам, то ён імкнуўся добра ўладкаваць сваіх родных, сяцёр выгадна аддаць замуж, а братоў пасадыць на нейкі трон. Так, адзін з братоў стаў іспанскім прынцам, яго пасынак, так бы мовіць, італьянскім каралевічам, а каралеўства Вестфальскае далася малодшаму брату Жэрэму. Падчас вайны 1812 года ён камандаваў 8-м вестфальскім корпусам вялікай арміі.

Як шабля трапіла ў вёску Шылавічы, што знаходзіцца нападлёўку ад Вількі, дакладна невядома. Існуе некалькі версій. Магчыма, пры адступленні арміі хтосьці з салдат схаваў сваю зброю. А можа, у якасці трафея яна дасталася мясцоваму памешчыку. Не выключана і тое, што яна магла належаць прадстаўніку маёнтка, якія падтрымлівалі палітыку Напалеона I ўдзельнічалі ў вайне 1812 года. Як бы там ні было, але знаходка сапраўды вельмі каштоўная і рэдкая.

Найперш у тым плане, што толькі адзін з гвардзейскіх палкоў быў узброены такімі шаблямі. І экзэмпляры такога віду ўзбраення, натуральна, было выпушчана нямат, — адзначае Андрэй Юрэвіч. — Найлепшы спецыяліст па халоднай зброі Кулічкін, які працуе ў Пецярбургу ў музеі ракетных войскаў і артылерыі, выпусціў некалькі каталогаў па халоднай зброі. Але ні ў адным з іх такой шаблі няма.

На свае вочы

## Ці дабраліся да нас арғанаўты?

Якая роля картаграфіі ў вывучэнні гісторыі? Старажытныя карты і планы часам даюць гісторыкам больш інфармацыі, чым іншыя крыніцы: летапісы, дакументы, археалагічныя знаходкі... Пэўна, найлепшым месцам для хуткага знаёмства з гісторыяй пры дапамозе картаў у беларускай сталіцы з'яўляецца картаграфічны кабінет Музея гісторыі Мінска, што знаходзіцца ў гарадской ратушы. Карэспандэнт «Звязды» пабыўалі ў кабінэце разам з рэстаўратарам і стваральнікам большасці яго экспанатаў — гісторыкам, пісьменнікам і картографам Львом КАЗЛО-ВЫМ — і пагутарылі пра гісторыю Беларусі праз прызму картаграфіі.

Першае, што адчуваеш, трапляючы ў кабінет картаграфіі, — паразуменне, што сюды ўклялі душу прафесіяналы. Уражанне такое, быццам бы трапіў у палатку гагоўскай з сярэднявечных еўрапейскіх манархаў. Хоць сабраны тут карты самых розных перыядаў: ад антычнага Пталемея, праца Меркатара эпохі Рэнесансу — да планаў Мінска і ваколіц пачатку мінулага стагоддзя. У кабінэце можна прасачыць гісторыю беларускай сталіцы на працягу пяцісот гадоў, калі картаграфія стала афіцыйнай прызнай навукай.

Вось, напрыклад, цікавая карта славуэтага венецыянскага манаха Фра Маўра, аднаго з найлепшых складальнікаў картаў свайго часу, — расказвае спадар Казлоў. — Створаная яна была ў сярэдзіне XV стагоддзя, а нам цікавая ў першую чаргу тым, што на ёй абазначана тэрыторыя пад назвай «Rossia Bianca», або «Бялая Русь». Праўда, знаходзіцца яна прыкладна ў рэгіёне цяперашняй Сібіры. Есць тут, дарэчы, і Чорная, і Чырвоная Русь, аўтару гэтыя тэрміны былі знаёмыя.

Зарыентавацца на карце Фра Маўра спачатку цяжка. Справа ў тым, што сістэма абазначэння бакоў свету ў той час яшчэ не ўкаранілася. А таму пудзнен у манаха знаходзіцца ўверсе, поўнач — унізе. Аднак гэта перабольшана і ўсход з захадам. Разумна, што звычайны паварот карты свету дагары нагамі — выдатная магчымасць паглядзець на звыклае па-новаму.

Са старажытных картаў найбольш цікавая, напэўна, вось гэтая, — працягвае



Леву Казлоў. — Гэта карта Герарда Меркатара 1554 года. У свой час я знайшоў яе літаральна па кавалках у маскоўскай «леніцы» і прыкладна за паўгода аднавіў. Прычым гэтае аднаўленне рабілася не з арыгінала, а з копіі, выдадзенай нямецкім інстытутам землязнаўства напрыканцы XIX стагоддзя. Апошні з вядомых арыгіналаў быў страчаны падчас вызвалення савецкімі войскамі Вроцлава, які ў той час насяў назву Брэслаў і ўваходзіў у склад Германіі. На гэтай карце ўжо можна знайсці Мінск, тут ён абазначаны як Miensko. Канцавы галосны тлумачыцца тым, што заходнееўрапейцаў цяжка ўяўляць назвы, якія заканчваюцца на зычны, таму многія беларускія гарады маюць на канцы дадатковы галосны. Цікава, што на пазнейшых картах літара «е» знікае з назвы нашага гораду, і ён з Менска пераўтвараецца ў Мінск. Адбылося гэта, безумоўна, пад польскім урлявам. На маю думку, сваю ролю тут магло адыграць банальнае сугучна варыянтаў Miensko з польскім словам тэско, што значыць... мяска. Падкрэсліваюць, што гэта ўласна мая версія, большая частка даследчыкаў лічыць па-іншаму.

Наступная знакамітая карта — Мікалая Радзівіла Сіроткі, 1613 года (створаная, насамрэч, дзевяцігоддзем раней). І на ёй Мінск сапраўды ўжо ператварыўся ў Мінск. Леў Раманавіч аднавіў яе з арыгінальнага асобніка, які захоўваецца ў шведскай Упсалі. Дарэчы, з гэтай карты можна пачынаць адлік і беларускай картаграфіі.

Музейная скарбніца

# Ініцыялы на эфесе

## Фонды Вільейскага краязнаўчага музея папоўніліся ўнікальным экспанатам

Ці магчыма гэтую знаходку адрэстаўраваць, надаць ёй першапачатковы выгляд? — пацікавілася ў суразмоўцы.

— Можна толькі закансерваваць: вельмі моцна яе пашкодзіў час, — пачула ў адказ.

Расіі па гісторыі населеных пунктаў Вільейскага раёна знайшліся судовыя лісты і акты аб падзеле спадчыны, куплі і продажы частак маёнткаў Хаценчыцы і Лукавец Мінскага павета (сёння гэта вёска Вільейскага раёна), — расправіў даследчык Анатоль КАПЦЮГ.

У дакументах былі адшуканы сем з васьмі Рагозаў — зямлян і баар гаспадарскіх і іх шматлікіх нашчадкаў (восьмы, хутчэй за ўсё, валоуда частка маладзёчанскага маёнтка).

Гэта і дало магчымасць класіфікацыі радавоў. Сярод Рагозаў быў толькі адзін Фёдар Міраслававіч — баарны гаспадарскі, які можа з'яўляцца бацькам Івана Фёдарова. Такім чынам, друкару Івану Фёдараву знайшліся свае адзінае месца ў радаводзе Хаценчыцкіх Рагозаў: іншыя ў той час не было.

## ПЕРШАДРУКАР ІВАН ФЁДАРАЎ — РАГОЗА З ВІЛЕЙШЧЫНЫ

У Львове стаіць помнік Івану Фёдараву. Ён лічыцца першадрукарком не толькі Украіны, але і Расіі. А пачодзіць Іван Фёдараву з Вільейшчыны. Да такой высновы прыйшлі вільейскія даследчыкі.

Даследаванні этымалогіі прозвішчаў паказваюць, што яны, як правіла, утвараліся ад роду занятай чалавека, назвы мясцоваці, дзе ён нарадзіўся, ці ад імя бацькі. Напрыклад, Фёдараву — сын Фёдара. Першадрукар у Маскві называўся сыб Фёдараву, а ў Вялікім Княстве Літоўскім — Фёдаравіч. Значыць ёсць падстава меркаваць, што наогул гэта не прозвішча, а імя па бацьку, якога звалі Фёдар. А сапраўднае прозвішча Івана Фёдарова — Рагоза. Падставай для такой высновы служыць тое, што ён змяшчаў на кніжках друкарскі знак, які адпавядаў гербу шляхціцаў Рагозаў (выгнутая паласа з невялікай стралой наверх).

— У фондах Вільейскага краязнаўчага музея вельмі шмат матэрыялаў з розных архіваў па родзе Рагозаў, бо іх род звязаны з шэрагам зямель, а дакладнай з паселішчамі і маёнткамі ў межах сучаснага Вільейскага раёна. Даследаванне роду Рагозаў і яго сувязі з першадрукарком Іванам Фёдаравым прывяло да пералісу войска ВКЛ 1528 года, дзе аказалася восем чалавек з прозвішчам Рагоза. Івану Фёдаравічу ў той час было прыблізна 14-18 гадоў, Сярод дакументаў з архіваў Беларусі і

— Паўтара года таму свет гучна адзначаў 500-годдзе з дня нараджэння Герарда Меркатара, вялікага картографа, у нас жа пра гэта было амаль не чуваць. Мне тады было вельмі прыкра, дык, можа, няхай хоць гэты глобус нагадавае мінчанам пра гэтую асобу, — кажа Леў Казлоў.

Дарэчы, можна знайсці на картах і пацвярджэнні навуаіфічным рэчам. Напрыклад, славуэта мора Герадота, пра якое ўжо шмат сказана і напісана, пэўным чынам праўляе сабе на згаданай карце Меркатара — вялізны вадаём абазначаны картографам нападлёўку ад Пінска. Менавіта з яго нібыта выцякалі некаторыя ракі Беларусі: Прыпяць, Нёман... Па словах спадара Казлова, гэты вадаём, хутчэй за ўсё, абазначвае вялікае балота на Палессі, якое ў тая часы было вельмі буйным. Беларускае меліратар Дуброўскі раней праводзіў археалагічныя даследаванні на тых землях і выявіў, што старажытныя паселішчы палешчукоў размяшчаліся на вельмі вялікай адлегласці ад цяперашняга русла Ясельды і будаваліся... на сваях. Гэта значыць, што тады рака разлівалася вельмі шырока. Верагодна, па такім вадаёме маглі нават хадыць караблі з даволі вялікай асадкай.

Яраслаў ЛЫСКАВЕЦ, Фота Сяргея ІКАНОВІЧА



Глобус «Меркатар» — сапраўдны гонар картографа.

# БАЙКІ КУХМІСТРА ВЕРАШЧАКІ ПУНШ, ЗАМОРСКІ ДЗЯДЗЬКА КРУПНІКУ

Паколькі сапраўдны арак быў досыць дарагім, а пахваліцца змесцівам «прыемнай аптэчкі» хацелася кожнаму самавітаму гаспадару, існавала маса спосабаў імітаваць штосці больш або менш падобнае да яго з падручных кампанентаў. Паняцці «кантрафакт» у тых часы яшчэ не існавала, і таму адзін з такіх спосабаў без згрызот сумлення прыводзіцца нават у славуай «Літоўскага гаспадыні». Літоўска-беларускі кантрафактны арак рэкамэндавалася рабіць з якаснай жытнай гарэлкай, якую пераганялі з вінным каменем, разынкамі, размырынам, чайным лісцем і іншымі кампанентамі і падфарбоўвалі карамеллю.

Выкарыстаць для фальсіфікацыі араку бульбяную гарэлку катгарычна не рэкамэндавалася: у літвінаў уласны гонар!

Пунш лічыўся напоем не для самотных алкаголікаў (занадта дорага і працаёміста), але для кампаній вялікіх і шумных, пераважна маладых, вясёлых, з прыгожымі паненкамі. У эпоху Адама Міцкевіча «Пан Тадэвуш» менавіта пунш падводзіць да кульмінацыйнага моманту пэмы — бітвы патрыётаў з рускімі войскамі. Спачатку рускіх афіцэраў — капітана Рыкава і маёра Плута — спрабуюць залагодзіць пачастунак:

Суддзя даў кухура патрэбныя наказы, Уміг бутэлькі ўнеслі, вазу, цукра, зразы. Плут з Рыкавым так спрытна пачалі ўваіцца, Піль часта і старанна ежай мацавацца, Што ў паўгадзіны з'елі дваццаць і тры зразы

І пуншу выхлілі на малой п'яўзавы. Але Плут, паляк-здраднік на рускай службе, перабраўшы пуншу, пачаў нахона заліцацца да дам, за гонар якіх давалося ўступіцца... А далей у маентку Сапліцова разыгралася сапраўдная бітва, пасля якой падзеі ў пэме развіваліся ўжо самым незваротным чынам. Рыкаў, дарэчы, быў вялікім аматарам пуншу, які і ладная частка рускага, і не толькі, афіцэрсва яго часу. Калі яму прапанавалі немалы хабар, каб змяяць крываваы інцыдэнт у Сапліцове, ён з годнасцю адмовіўся, зазначыўшы:

Я маю грош мой сіпцы царскага служакі, І хопіць мне на пунш і люпечку табакі. А вас люблю, вось з вамі выгію, пагуляю. Паем, пагутару і гэтак пражываю.

Трапіўшы на польскую і літоўска-беларускую глебу, пунш знайшоў тут моцнага мясцовага канкурэнта — крупнік. «Ідэалогія» абодвух напояў досыць блізка: мясцы алкаголь, цукра або мёд, спецыі... І тая ж самая вясёлая таварыская атмасфера пры гатаванні і спажыванні. Наш крупнік нават стаў гатаваць у тых самых вазах для пуншу. Да таго ж ён быў значна больш даступны па кошце і заснаваны на мясцовых (акрамя спецыі) кампанентах. Так што, на сімвалічным узроўні крупнік лічыўся як бы патрыятычнай версіяй пуншу. Шкада толькі, што абодва яны ў нас ужо дазвання забытыя, а самі гэтыя старажытныя напоі аступілі месца навамодным кактэйлям...

## ПУНШ СТАРАПОЛЬСКІ З ЖАЎТКАМІ

Гэты пунш не змяшчае араку, але затое захоўвае ў сабе сапраўдныя густы шляхты ўсёй Рэчы Паспалітай (не толькі Польшчы) яшчэ з канца XVIII ст. Паколькі ўсе інгрэдыенты лёгкадаступныя, можна вельмі проста рэзумаваць паглыбіцца ў даўнейшую эпоху...

Складнікі: бутэлька чырвонага сухага віна, 2 жаўткі, 1-2 ст. лыжкі мёду, 2-3 лыжачкі цукру, 4 гваздзікі.

Спосаб прыгатавання: старанна ўзбіць жаўткі з цукрам. Мёд, гваздзіку і крыху віна ў асобным посудзе перацёрці і працадзіць. Падагрэць астатняе віно, далішы туды працэджаную сумесь з гваздзікай і мёдам (не даводзячы да кіпення). Уліць гарачую сумесь ва ўзбіты жаўткі тонкім струменчыкам, працягваючы ўзбіваць. Калі вадкасць яе след успеніцца, разліваць па шклянках. Падаваць гарачым.



У вазах для пуншу, якія прыйшлі з Захаду, гатавалі таксама і ачынены крупнік.



Капітан Рыкаў — аматар пуншу, але мужны і выскародны чалавек. Ілюстрацыя М.З. Андрэйкі да пэмы А. Міцкевіча «Пан Тадэвуш».

■ Нацыянальная стратэгія

# РАЗАМ ДА БУДУЧЫНІ КРАІНЫ

Распрацоўка Нацыянальнай стратэгіі ўстойлівага сацыяльна-эканамічнага развіцця Беларусі да 2030 года з’яўляецца вельмі вострым пытаннем. Дытаго, каб яе рэалізаваць эфектыўна, неабходна ўлічыць погляды ўсіх слаёў насельніцтва. Сёлетня стратэгію ўпершыню вынеслі на шырокае абмеркаванне яшчэ да яе канчатковага афармлення. Днямі ў сталіцы сабраліся як ключавыя прадстаўнікі міністэрстваў, якія адказваюць за стварэнне Нацыянальнай стратэгіі, так і грамадскія арганізацыі разам з замежнымі экспертамі, каб разам выбраць кірункі развіцця краіны.

## ГРАМАДСТВА, ДЗЯРЖАВА, БІЗНЕС

Нацыянальная стратэгія ўстойлівага развіцця распрацоўваецца як планавы дакумент у рамках закона аб дзяржаўным прагназаванні праграм сацыяльна-эканамічнага развіцця Беларусі, прынятага ў 1998 годзе. Згодна з ім нацыянальная стратэгія распрацоўваецца раз на пяць гадоў. Цяперашняя будзе ўжо трэцяй па ліку. Праца па яе стварэнні была арганізавана ў 3 этапы. На першым — стварылі працоўную групу, якая вызначала фармат, структуру дакумента і яго рамкі. На другім этапе да справы падключылі профільныя эксперты. На бягучым, трэцім, дакумент знаходзіцца на грамадскім абмеркаванні, якое будзе праводзіцца да 12 снежня 2014 года. Таму вае ўся ахвотных ёсць магчымасць рабіць свае прапановы і каментары. Стратэгія нацыянальнага развіцця — гэта той дакумент, які павінен улічыць інтарсы трох інстытутаў: грамадства, дзяржавы і бізнесу.

«Сёлетня пры распрацоўцы гэтай стратэгіі мы падышлі менавіта з тым, каб прыцягнуць грамадскую думку бліжэй. У дыялогу ўдзельні-

чаюць нават міжнародныя арганізацыі. Дадзе-на магчымасць кожнаму грамадзяніну дапа-магчы сфармуляваць дакумент», — адзначаў Аляксандр ЧАРВЯКОУ, дырэктар НДЭІ Мі-ністэрства эканамікі Беларусі.

## ЧАГО ўЖО ДАСЯГНУЛІ?

Сёння Беларусь яшчэ жыве ў рамках стратэ-гіі, разлічанай на развіццё да 2020 года. І ўжо можна зірнуць на вынікі яе рэалізацыі. Так, адным з асноўных індыхтараў з’яўля-ецца ВУП да ўзроўню 2005 года. Першапа-чаткова планавалася, што за 15 гадоў ВУП узрасце ў 2–2,3 раза. На ўзроўні 2013-га ВУП вырас у 1,3 раза. Паводле папярэдніх ацэн-каў, ужо можна сказаць, што гэты паказчык узрас-це ў 1,75 раза да 2020 года. А гэта значыць, што выкананне праграмы па гэтым індыхта-рары складзе каля 88%. Асноўныя прычы-ны адставання ад прагнозаў — у сусветным крызісе, падзёні цэн на нафту. Вытворчасць прамысловай прадукцыі да 2013 года выка-нана ў адпаведнасці з планам. У стратэгіі бы-ло пазначана, што гэты паказчык узрасце ў 1,6 – 1,7 раза. У 2013 годзе індыхтатар ужо па-казваў рост у 1,6 раза. Выкананы аб’ёмы інве-стыцый, паколькі ў 2013 годзе індыхтатар ужо павялічаны ў 2,6 раза, пры першапачатковым прагнозе ў 2,4 раза. Што датычыцца развіцця краіны ў сферы наваколнага асяроддзя, то вядомыя такія паказчыкі, як індэкс утварэння адходаў вытворчасці і іх выкарыстання, індэкс выкідку шкодных рэчываў ў атмасферу, індэкс скарчэння сцёкавых вод. Гэтыя індэкс выка-наюцца неўзабаве. Пад пытаннем застаецца індэкс незапашаванна адходаў вытворчасці і спажывання. Эксперты сцвярджаюць, што гэты паказчык не будзе выкананы з-за nera-цыянальнага укаранення тэхналогія па на-запашванні і аб’ёмошоджванні. Што тычыцца паказчыкаў, звязаных з развіццём чалавека, то з тых асацей не дасягнуты толькі адзін — уз-



ровень спажывання алкаголю. У 2013 годзе спажыванне спіртных напояў склала 11 л абсалютнага алкаголю на чалавека, пры гэтым да 2020 года планавалася зніжэнне да 7 л. У зоне рызыкі невыканання знаходзяцца такія індыхтары, як доля тэрыторый, якія асабліва ахоўваюць, узровень лістасці, удзельная вага выдаткаў на ахову прыроды.

## МАЛЫ ГРАМАДЗЯНСКІ ўДЗЕЛ

Пры стварэнні Нацыянальнай стратэгіі адзначаецца вельмі нізкая актыўнасць грамадзян у абмеркаванні, але вельмі высокая з боку грамадскіх і міжнародных арганіза-цыяў.

«Недастаткова актыўнасць грамадзян Беларусі, незалежна ад таго, што за многія гады ўпершыню Нацыянальную стратэгію агучылі ў перыяд менавіта яе распрацоўкі, звязана з няпоўнай інфармаванасцю грамадства. Але сумесна з ПРААН праводзяцца апытанні ў розных фармаатах, дзе супрацоў-ні рэгіянальных цэнтраў выходзяць у месцы збору людзей і задаюць пытанні грамадзя-нам. Такі фармат абмеркавання накіраван-на на высвятленне таго, на што, на думку насельніцтва, неабходна звярнуць увагу пры распрацоўцы стратэгіі Нацыянальнага развіцця», — растлумачыў Аляксандр Чар-вякоў.

Ілья КРЫЖЭВІЧ

## ■ Супраць наркотыкаў

### ГЕРАІНАВАЕ АДЗЕННЕ

У Магілёве перакрылі канал пастаўкі наркотыкаў з Сярэдняй Азіі ў Беларусь, Расію, Украіну і краіны Еўрасаюза.

На што толькі ні ідуць наркагандляры, каб зарабіць грошы! Так, у Магілёве затрымалі партыю адзення з Расіі, якое перад тым, як везці патэнцыйны спажывацям, замачылі ў моцным раствору гераніу. Небеспечны тавар канфіскавалі ў раней судзімага жыхара Магі-лёва (прадстаўніка цыганскай дыяспары) і яго прыяцеля з Кыргыз-стана. У арданаўнай кватэры яны паспелі ўжо атрымаць наркотык з адзення шляхам вымочвання.

Спецыялісты Дзяржаўнага камітэта судовых экспертаў па Магі-лёўскай вобласці ўстанавілі, што ў прадметах канфіскаванага адзе-нна знаходзілася некалькі кілаграмаў гераніу ў канцэнтраваным вы-глядзе. Магілёўскі мікраённы аддзел Следчага камітэта ў дачыненні да згаданых асоб распачаў крмінальную справу. Праводзяцца праверкі, экспертызы. Удакладняецца верагоднасць дачынення да злачынства іншых асоб.

Нэлі ЗІГУЛЯ.

## ■ Будзе святая!

### ПАЧЫМ «ЗЯЛЁНАЯ ПРЫГАЖУНЯ»?

З 23 снежня ў краіне разгорнецца перадсвяточны гандаль навагоднімі дрэвамі.

— Лясгасамі разам з аблвыканкамамі і Мінскім гарвыканкам будзе арганізавана больш за 900 гандлёвых кропак па рэалізацыі елак, соснаў і іншай святочнай прадукцыі, — распавялі ў прэс-службе Міністэрства лясной гаспадаркі.

Цаны на навагоднія дрэвы будуць даступнымі, абяцаюць пакупні-кам. На гандлёвых кропках лясгасаў (да іх не адносяцца камерцый-ныя влачныя кірмашы) адзін з гаюльных атрыбутаў свята вышынёй да 1 метра будзе каштаваць ад 50 тысяч рублёў, ад 1,01 метра да 2 метраў — ад 80 тысяч рублёў, ад 2,01 да 3 метраў — ад 100 тысяч рублёў, вышынёй звыш 3 метраў — ад 200 тысяч рублёў.

Набыць дрэвы можна і ў лясніцтве, дзе ахвотныя могуць сама-стойна выбраць сабе навагодняе дрэва. Каштаваць у гэтым выпадку яны будуць менш, чым у гандлёвых пунктах. Кантактныя тэлефоны і адрасы лясгасаў і лясніцтваў можна знайсці на сайце Міністэрства лясной гаспадаркі.

Разам з тым, напярэдадні калядных і навагодніх свят дзяржаўна лясная ахова пераходзіць на ўзроўніны рэжым аховы лясцоў, каб па-пярэдзіць выпадкі незаконных высечак хваёвых дрэваў. Грамадзяне, якія стануць сведкамі такіх дзеянняў, могуць паведаміць пра пару-шэнне ў Міністэрства лясной гаспадаркі па тэлефоне «гарачай лініі» (8–017) 2004601 (час працы з 9 да 18 гадзін без выхадных).

Сяргей РАСОЛЬКА

## ЗАДАЧЫ З «РАЗЫНАЧКАЙ»

Дацэнты механіка-матэматычнага факультэта БДУ Віктар Каскевіч і Ігар Варановіч удастоены сертыфіката міжнародна-га матэматычнага конкурсу для школьнікаў «Кенгуру». Такім чынам была адзначана іх работа па распрацоўцы і падрыхтоўцы матэматычных задач для гэтых спаборніцтваў. Першае месца дасталася матэматыкам з Германіі, другое — беларусам, а трэцяе — расіянам.

«Кенгуру» — гэта міжнародны матэматычны конкурс-гульня, які праходзіць пад дэвізам «Матэматыка — для ўсіх». Яго ідэя нарадзі-лася ў 80-я гады XX стагоддзя і належыць аўстралійскаму матэма-тыку і педагогу Пітэру Халарану. Конкурс праходзіць у адзін тур, без адборачных спаборніцтваў, у адзін і той жа дзень у савакуі, у адзін і той жа час, і ўяўляе сабой 30 пытанняў, размешчаных па ступені нарастання іх складанасці.

Беларускія школьнікі далучыліся да міжнародных спаборніцтваў у 1994 годзе. Зараз у конкурсе ўдзельнічаюць адначасова ўжо каля 5 мільянаў школьнікаў з 2-га па 11-ы клас па ўсім свеце. Вучоныя БДУ маюць вялікі вопыт работы па складанні задач для матэматычных алімпіяд рознага ўзроўню. Як правіла, усе гэтыя за-дачы з «разыначкай», яркай ідэяй і нечаканым вынікам. Пры гэтым заданні беларуска рэдка з’яўляюцца лёгкімі. Інтэлектуальныя «пры-думкі» для «Кенгуру» высока цэняць аўстралійскія арганізатары. Распрацоўкі беларусаў не выкарыстоўваюць для элементарнага ўзроўню, а толькі для сярэдняга і складанага. І, часцей за ўсё, гэтыя задачы ацэньваюць па максімуме — у 4 і 5 балаў. Яшчэ адной аў-тарскай асаблівасцю нашых матэматыкаў з’яўляецца суправаджэнне многіх заданняў малюнкамі і займальнымі ілюстрацыямі.

Задачы конкурсу рыхтуюцца загадзя краінамі-ўдзельніцамі і ды-сяюлаюць у аркамітэт на французскай і англійскай мовах. Усе дасла-ныя заданні друкуюцца ў спецыяльных буклетах. Усяго за апошнія шэсць гадоў для конкурсу «Кенгуру» было адабранна 115 беларускіх задач, складзеных матэматыкамі БДУ.

Надзея НІКАЛАЕВА.

## ПІЛЬНАЯ МІНЧАНКА ВЫКРЫЛА... НАРКАДЫЛЕРА

Увагу жанчыны прыцягнуў падазроны малады чалавек, які доўга хадзіў каля пад’езда. Яна паназірала за ім, а пасля пазнавала ў міліцыю.

— У выніку быў затрыманы непрацоўчы 26-гадовы жыхар сталіцы. Аператыўнікі знайшлі ў яго больш за пяць грамаў асабліва небяспечна-га псіхатропнага рэчыва, — расказала прэс-афіцэр Першамайскага РУУС г. Мінска Святлана БІЛІНСКАЯ. — Пры аглядзе яго здаймай кватэры праваахоўнікі выявілі таксама міні-лабараторыю па вытвор-часці гэтых самых псіхатропаў, электронныя вагі і гатовыя курчылныя сумесі. Пазней былі ўстаноўлены адрасы 15 закладак-тайнікоў, якія мучына паспеў зрабіць на тэрыторыі раёна.

Пільную гараджанку, якая дапамагла выкрыць наркадылера, запрасілі на афіцёрскі сход у РУУС, дзе падзякавалі ёй і ўручылі граматы, кветкі і каштоўны падарунак.

Сяргей РАСОЛЬКА

## ПРОЕКТНАЯ ДЕКЛАРАЦІЯ

по объекту «Район жилой усадебной застройки деревни Зацень». 2-й пусковой комплекс, 1-я очередь строительства. Малозэтажные усадебные жилые дома по ул. Зацень»

**Сведения о застройщике.**  
Государственное предприятие «УКЦ Центрального района г. Минска» решением Мингорисполкома № 2292 от 18.11.2004 зарегистрировано в Едином государственном реестре юридических лиц и индивидуальных предпринимателей за № 190580566.  
**Юридический адрес:** 220004, г. Минск, ул. Мельникайте, 3. Режим работы: понедельник – четверг с 8.30 до 17.30, пятница с 8.30 до 16.15. Обеденный перерыв с 13.00 до 13.45.  
Выполняя функции заказчика, в течение последних трех лет КУП «УКЦ Центрального района г. Минска» построены и введены в эксплуатацию объекты:  
- жилой дом № 20 по ул. Камаяская;  
- жилой дом № 12 по ул. Камаяская;  
- жилой дом № 15 по ул. Ратомская;  
- жилой дом № 16 по ул. Мясцовская.  
Цель проекта – строительство **трех жилых пятикомнатных домов** в составе объекта «Район жилой усадебной застройки деревни Зацень». 2-ой пусковой комплекс, 1-я очередь строительства. Малозэтажные усадебные жилые дома по ул. Зацень». Общая площадь застройки индивидуальных жилых домов по 109,2 м<sup>2</sup>, **общая площадь домов по 138,7 м<sup>2</sup>, площадь жилья 71,1 м<sup>2</sup>.**  
**Вид строительства:** новое строительство трех усадебных одноквартирных домов для многодетных семей.  
**Начало строительства** – октябрь 2014 года.  
**Окончание строительства** – I квартал 2015 года.  
Генеральным подрядчиком определен ОАО «МАПИД», проектная органи-зация ПУ ОАО «МАПИД», лицензия № 02250/0589508  
**Проектные решения:**  
Строительный проект разработан на основе проектных решений жилых крупнопанельных домов серии М464.10-УИМ.023. Конструктивная система перекрестно-стеновая с перпендикулярными и продольными несущими стенами. Жесткость здания обеспечивается несущими стенами и жестким диском плит перекрытия, объединенных связями.  
Проектируемое здание представляет собой 2-этажный одноквартирный жилой дом без подвала с холодным чердаком. Фундаменты – свайные с монолитным ростверком из забивных ж/б свай сечением 300х300 длиной 4м. Наружные стены – трёхслойные железобетонные панели толщиной 300 мм на гибких связях с утеплителем из плит полистирольных ППТ-15А. Перекрытия – сборные железобетонные панели толщиной 160 мм. Внутренние стены – же-лезобетонные панели толщиной 140 мм и 120 мм. Перегородки – керамиче-ский полностью одинарный кирпич марки КРФ-150/35 толщиной 120 мм. Крыша – скатная, стропильная с покрытием из металлочерепицы.  
Участок площадью 0,7073 га передан КУП «УКЦ Центрального района г. Минска» решением Мингорисполкома от 13.03.2014 № 591(1) (до 1 августа 2015 года).  
Ориентировочная стоимость 1 м<sup>2</sup> общей площади объекта долевого стро-ительства на дату опубликования проектной декларации для граждан из числа многодетных семей, состоящих на учете нуждающихся в улучшении жилищных условий в администрациях г. Минска, а также по направлениям администрации районов г. Минска **20 264 922** (двадцать миллионов двести шестидеять четыре тысячи девятьсот двадцать два) белорусских рубля.  
**Условия оплаты:** первоначальный взнос в размере **40% стоимости** объекта долевого строительства в течение **10 (десяти) банковских дней** со дня регистрации договора создания объекта долевого строительства в Мингорисполкоме, остающаяся сумма оплачивается в соответствии с графиком платежей, являющимся приложением к договору.  
Оплата производится в белорусских рублях на специальный и расчетный счет застройщика.  
**Порядок приема заявлений от граждан, желающих принять участие в долевом строительстве:**  
Для подачи заявления необходимы:  
- паспорт и личное присутствие лица, с которым будет заключаться до-говор;  
- справка о состоянии на учете граждан, нуждающихся в улучшении жи-лищных условий из числа многодетных, с подтверждающим отсутствием в собственности жилых помещений.  
Документы для заключения договоров будут приниматься с 15.12.2014 г. Прием заявлений осуществляется до момента набора необходимого количества заявлений, соответствующего количеству продекларированных квартир.  
Более подробные сведения об объекте долевого строительства и ходе работ по строительству жилого дома можно получить по адресу: 220004, г. Минск, ул. Мельникайте, 3. Режим работы: понедельник – четверг с 8.30 до 17.30, пятница с 8.30 до 16.15, перерыв (понедельник – пятница) с 13.00 до 13.45. Тел. 306-07-26.

## ДОПОЛНИТЕЛЬНОЕ ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА

### РУП «БЕЛСПЕЦКОНТРАКТ»

23 декабря 2014 года проводит 19-ый от 16.10.2014 и 21-ый повторные открытые аукционы по продаже имущества республиканской собственности на 22-ом аукционе

Номера лотов	Наименование техники	Местонахождение объекта	Начальная цена продажи (бел. руб.)	Сумма задатка (бел. руб.)
343	Грузовой Урал-4320-0011-01 ш. 171693 дв. 767507 1991 г. 3 кат. 16739 км	г. Старые Дороги, в/ч 48668	45 000 000	4 500 000
368	Гусеничный тягач АТС-59Г ш. 11430616 дв. 7AC0140E 1987 г. 4 кат. 236 км	н.п. Лесная, в/ч 52215	65 000 000	6 500 000
369	Гусеничный тягач АТС-59Г ш. 11430613 дв. 7AG023E 1987 г. 4 кат. 421 км	н.п. Лесная, в/ч 52215	65 000 000	6 500 000
370	Гусеничный тягач АТС-59Г ш. 11430639 дв. 7AG0247E 1987 г. 4 кат. 421 км	н.п. Лесная, в/ч 52215	65 000 000	6 500 000
371	Гусеничный тягач АТС-59Г ш. 11430616 дв. 7AU0285E 1987 г. 4 кат. 106 км	н.п. Лесная, в/ч 52215	66 000 000	6 600 000
372	Гусеничный тягач АТС-59Г ш. 11450411 дв. 7АН12109E 1989 г. 4 кат. 1491 км	н.п. Лесная, в/ч 52215	70 000 000	7 000 000
373	Гусеничный тягач АТС-59Г ш. 114306510 дв. 7AG0135E 1987 г. 4 кат. 413 км	н.п. Лесная, в/ч 52215	65 000 000	6 500 000
374	Гусеничный тягач АТС-59Г ш. 114306515 дв. 7AC0154E 1987 г. 4 кат. 1173 км	н.п. Лесная, в/ч 52215	60 000 000	6 000 000
375	Гусеничный тягач АТС-59Г ш. 11430848 дв. 7AC0352E 1987 г. 4 кат. 251 км	н.п. Лесная, в/ч 52215	65 000 000	6 500 000
376	Гусеничный тягач АТС-59Г ш. 20114504510 дв. 7АН1191E 1989 г. 4 кат. 2662 км	н.п. Лесная, в/ч 52215	62 000 000	6 200 000
377	Гусеничный тягач АТС-59Г ш. 201145048 дв. 7АН11113E 1989 г. 4 кат. 2788 км	н.п. Лесная, в/ч 52215	62 000 000	6 200 000
378	Гусеничный тягач АТС-59Г ш. 114512530 дв. 7AK0369E 1989 г. 4 кат. 1625 км	н.п. Лесная, в/ч 52215	68 000 000	6 800 000
379	Гусеничный тягач АТС-59Г ш. 1145128 дв. 7AK0327E 1989 г. 4 кат. 1906 км	н.п. Лесная, в/ч 52215	66 000 000	6 600 000
380	Гусеничный тягач АТС-59Г ш. 1145124 дв. 7AK0292E 1989 г. 4 кат. 2034 км	н.п. Лесная, в/ч 52215	65 000 000	6 500 000
381	Автошасси Урал-375А ш. 332098 дв. 198317 1980 г. 4 кат. 9410 км	г. Крупки, в/ч 63755 (филиал)	26 000 000	2 600 000
383	Автошасси Урал-375 ш. 3109222 дв. 407521 1979 г. 4 кат. 5690 км	г. Крупки, в/ч 63755 (филиал)	28 000 000	2 800 000
384	Автошасси Урал-375 ш. 306000 дв. 128734 1979 г. 4 кат. 5853 км	г. Крупки, в/ч 63755 (филиал)	28 000 000	2 800 000

Условия и порядок проведения аукциона опубликованы в газете «Звезда» № 218 от 18 ноября 2014 года. Справки по тел.: (017) 398 07 81, факс (017) 398 07 81. Наш адрес в интернете: www.bsk.by, mail@bsk.by.

УНП 10029870

## ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА

### РУП «БЕЛСПЕЦКОНТРАКТ»

15 января 2015 года проводит 1-ый открытый аукцион по продаже имущества республиканской собственности

Номера лотов	Наименование техники	Местонахождение объекта	Начальная цена продажи (бел. руб.)	Сумма задатка (бел. руб.)
1	Гусеничного шасси МТ-ЛБу ш. 108406030 дв. 874080 1984 г. 4 кат. 1061 км	г. Минск, в/ч 63755	320 000 000	32 000 000
2	Гусеничного шасси МТ-ЛБу ш. 108511004 дв. 949207 1985 г. 4 кат. 2291 км / 145М/ч	г. Минск, в/ч 63755	320 000 000	32 000 000
3	Гусеничного шасси МТ-ЛБу ш. 108702112 дв. 039609 1987 г. 4 кат. 380 км	г. Минск, в/ч 63755	330 000 000	33 000 000
4	Гусеничного шасси МТ-ЛБу ш. 108501012 дв. 911040 1985 г. 4 кат. 792 км	г. Минск, в/ч 63755	320 000 000	32 000 000
5	Гусеничного шасси МТ-ЛБу ш. 108501037 дв. 908617 1985 г. 4 кат. 1292 км	г. Минск, в/ч 63755	320 000 000	32 000 000
6	Гусеничного шасси МТ-ЛБу ш. 108406058 дв. 876338 1984 г. 4 кат. 456 км	г. Минск, в/ч 63755	320 000 000	32 000 000
7	Гусеничного шасси МТ-ЛБу ш. 108702033 дв. 901112 1987 г. 4 кат. 5211 км / 600М/ч	г. Минск, в/ч 63755	330 000 000	33 000 000
8	Гусеничного шасси МТ-ЛБу ш. 108501066 дв. 9052038 1985 г. 4 кат. 4447 км	г. Минск, в/ч 63755	320 000 000	32 000 000
9	Гусеничного шасси МТ-ЛБу ш. 108602006 дв. 022822 1986 г. 4 кат. 7350 км	г. Минск, в/ч 63755	330 000 000	33 000 000
10	Гусеничного шасси МТ-ЛБу ш. 108601036 дв. 968306 1986 г. 4 кат. 1986 км / 86М/ч	г. Минск, в/ч 63755	320 000 000	32 000 000
11	АКЦ 4-25551 (автостерена для агрессивных жидкостей) с/о 2636 на КраЗ-25551 ш. 470126 дв. 815496 1983 г. 4 кат. 15430 км	н.п. Калининвичи, в/ч 55461/2	52 000 000	5 200 000
12	АЦ-7-4310 (автостерена) с/о 8901117 на ш. КамАЗ-4310 ш. 0055734 дв. 0374607 1988 г. 4 кат. 12975 км	н.п. Михановичи, в/ч 39872	96 000 000	9 600 000

Аукцион состоит по адресу: г. Минск, ул. Казинца, д. 2, 6-й этаж 15 января 2015 г. в 11.00. К участию в аукционе допускаются юридические лица, индивидуальные предприниматели и физические лица, оплатившие задаток и подавшие заявление на участие в аукционе, учредительские и другие необходимые документы до 17.00 12 января 2015 года.

**Победитель аукциона обязан:**  
1. Заключить договор купли-продажи не позднее 3-х дней с момента проведения аукциона.  
2. Произвести оплату стоимости движимого имущества разовым платежом в течение 5-ти банковских дней для резидентов Республики Беларусь и 10-ти банковских дней для нерезидентов Республики Беларусь со дня подписания договора купли-продажи.  
Задаток, обеспечение штрафа и денежные средства победителем лота перечисляются на расчетный счет РУП «Белспецконтракт»: 3012244970018 в ОАО «Белинвестбанк», г. Минск, пр. Машерова, 29, код 153001739, УНП 10109370, БИК 153001369, Баз. НДС. Справки по тел.: (017) 398 07 81, факс (017) 398 07 81. Наш адрес в интернете: www.bsk.by, mail@bsk.by.

## Открытое акционерное общество «Монтажлегмаш»

(220004, г. Минск, ул. Короля, д. 18, комн. № 1а, 1 этаж; контактные телефоны: +375-17-207-56-67, +375-29-7

Кантрамарка

МАЛАДЫМ ТУТ НЕ МЕСЦА?

У драматурга Паўла Пражко ёсць п'еса «Ураджай». Героі збіраюць яблыкі ў нейкім садзе. Спрабуюць разабрацца ў гатунах, у тым, як варта захоўваць садавіну. Бясконца перабіраюць яблыкі ў скрынях, шукаючы пабтыя, каб пры захоўванні не сапсаваліся цэлыя. Высыпаюць сабранае. Рамантычныя скрыні. Ізноў збіраюць... Урэшце пачынае ісці снег. Хлопцы адломваюць ад яблыні вялікі сук і... усе сыходзяць з паштананага саду. Адзін з герояў кажа: «Ну што, як змаглі, так сабралі, што». На III Нацыянальнай тэатральнай прэміі адбылося нешта падобнае — тэатральны ўраджай сабралі, як змаглі.



Фота Верагіні МОЛІЧКА

ныя дзеячы ва ўсіх відах тэатра, не вырашыць праблемы з рэжысурай, якую, уласна кажучы, і збіраліся падтрымліваць.

Геній пляюкі

Невялікая колькасць маладых рэжысёраў у сучасным беларускім тэатры — сістэмная праблема. Заробкі ў сферы культуры выразна намякаюць, што сёння лепш быць праграмістам, чым рэжысёрам. Адукацыйны працэс не паспявае за часам. А нязначная колькасць людзей, якіх гэта не напалохала, скончышы творчы ВНУ, маюць мізэрны шанец правяціць сябе ва ўмовах сістэмы рэпертуарнага тэатра Беларусі, якая ў тым ліку складаецца з планаў па спектаклях ды працэнта запаўняльнасці залы. У рэпертуарны тэатр павінен прыходзіць творца, які не мае права на памылку, эксперымент і складаную эстэтыку, каб паставіць папулярны ў глядацкую спэктакль.

Да таго ж мы маем катастрафічнае становішча з камернай тэатральнай прасторай, дзе зазвычай пачынаюць маладыя. Малая сцена Купалаўскага, дзе Кацярына Аверкава паставіла «Зіму» Яўгена Грышкаўца і на якой пачынала рэпетаваць «Офіс» Інгрыд Лаўзунд (дарэчы, спе-

такль — уладальнік гран-пры Міжнароднага маладзёжнага тэатральнага форуму краін СНД, Балтыі і Грузіі ды гран-пры VI Міжнароднага маладзёжнага форуму «M@rt.кантакт-2011»), сёння не дзейнічае. Рэпертуар малой сцэны Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага — усяго чатыры спектаклі, і сярэд іх ніводнага пастаўленага пачаткоўцам. У Беларускай дзяржаўнай тэатры лялек колькі гадоў таму мужна сцвярджалі, каб паказаць самастойныя і фестывальныя працы выпускнікоў Аляксея Ляляўскага (легендарнага «Свойскага вожыка») Святланы Залескай-Бень паводле апавядання Уладзіміра Шынкарава і адну з першых паставак Яўгена Карняга «Birthday party»), аднак гадамі працаваць у неспрыяльных умовах немагчыма — перайшлі выключна на асноўную сцэну ды прыватныя ініцыятывы. ТЮГ перажывае рэканструкцыю і працуе на чужой нетэатральнай пляцоўцы. Засваенне нетэатральнай прасторы кштатту фае ці лофта ў рэпертуарным тэатры немагчыма: адрозніваюць пытанні продажу білетаў, запаўняльнасці «залы» і супрацьпажарнай бяспекі. Такім чынам, адзінай адносна камернай і адкрытай для эксперыменту маладых сталічнай пляцоўкай у сістэме рэпертуарнага тэатра застаецца Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі, пад дахам якога працуе генератар гэтых эксперыменту — Цэнтр беларускай драматургіі.

Увогуле, у сталіцы існуюць два цэнтры, якія закляканыя згуртаваць маладых і даць ім магчымасць правяціць сябе — Цэнтр беларускай драматургіі і Цэнтр эксперыментальнай драматургіі пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Аднак сістэма іх працы і фінансавання наладжана так, што паспрабаваць паставіць там спектакль з пэўнымі цяжкасцямі можна, а вось сістэмна яго паказаць — не.

Лінія адрыўу

Ці пад сілу Нацыянальнай тэатральнай прэміі паўпяваць на вырашэнне асобных пытанняў, калі яна пазіцыянуе сябе як конкурс, што падтрымлівае тэатральнае мастацтва і заахоўвае творцаў да развіцця, стварэння спецыяльнага фестывальнага ўзроўню? Мяркую, што так. Паўпяваць на такую сітуацыю змагло б увядзенне намінацыі

«Спектакль малой формы». Гэта падтрымала б маладых і вызваліла іх ад спароніцтва з «эпічнымі палотнамі» акадэмічных тэатраў. А да таго ж заахоўвала б сталых майстроў звяртацца да камерных формаў і з часам ажывіла пляцоўку.

Яшчэ адным важным крокам здаецца перагляд працэдур вылучэння пастаўкі на прэмію. Сёння тэатры самастойна вылучаюць на разгляд экспертнай камісіі два спектаклі, і зразумела, што большасць намінатаў пры такіх умовах складаюць мастацкія кіраўнікі. Тэхнічна такая працэдура можа пакінуць па-за ўвагай экспертаў годны спектакль.

Перашкоду для з'яўлення спецыяльнага маладзёжнага конкурсу стварае і пункт палажэння пра тое, што ўдзельнікамі конкурсу могуць стаць толькі прафесійныя тэатры Рэспублікі Беларусь, незалежна ад формы ўласнасці. Такая фармулёўка фактычна пакідае па-за межамі конкурсу студыйны рух, усё створанае па-за рэпертуарным тэатрам, прабіцца ў які маладому рэжысёру няпроста. Заўважу, што незалежны тэатральны трупы таксама ствараюць спецыяльны фестывальнага ўзроўню. Напрыклад, «Мёртвыя ды жывыя фігуркі» з магілёўскай «Laboratory Figures Oskar Schlemmer» сёлета былі ўключаны ў праграму прэстыжнага міжнароднага фестывалю FIDENA ў Германіі, а тэатр Святланы Залескай-Бень «Кардонка» паказаў свой спектакль «Блуды бы ў мяне дракон» паводле казак Дональда Бісета ў Пецярбургу на міжнародным фестывалі «БТК-фест: тэатр актуальных лялек» (дарэчы, разам з сёлённым намінантам на прэмію — спектаклем «Гамлет» Уільяма Шэкспіра Магілёўскага абласнога тэатра лялек у пастаноўцы Ігара Казакова).

Маладыя намінацыі неабходны не толькі, каб іх падтрымлівалі, а для аб'ектыўнай карціны працэсу. На жаль, сучасны беларускі тэатральны працэс вызначае і такая адмоўная рыса, як перарванасць сувязі часоў: новае пакаленне пераважае не цікавіцца тым, што робяць сталыя творцы; мастацкі кіраўнікоў не заўважылі на паказах цэнтраў. Важна абудзіць цікавасць адзін да аднаго, каб наступны тэатральны ўраджай паспрабаваць сабраць разам і як належыць, а не паасобку і як змаглі.

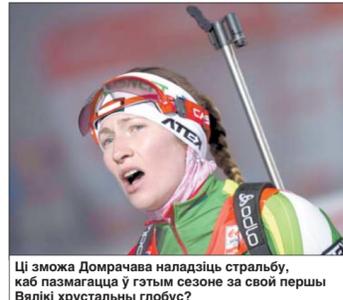
Алена МАЛЬЧУСКАЯ

Спорт-тайм

Неадназначны старт

У традыцыйным спартыўным аглядзе «Звязда» аналізуе вынікі першага этапу Кубка свету па біятлоне, а таксама распавядае пра выступленне БГК у Лізе чэмпіёнаў і чарговым няўдачу мінскіх «Цмокаў».

1. Пасля першага этапу Кубка свету па біятлоне, які прайшоў у шведскім Эстэрсундзе, Дар'я Домрачова займае другое месца ў генеральнай класіфікацыі. У першай жа індывідуальнай гонцы наша біятлістка святкавала перамогу. Але ўжо ў спрынце лідар беларускай зборнай суткнулася з праблемамі. Недакладная стрэльба і падзенне на трасе не дазволілі Домрачавай узяцца на п'едэстал, як вынік — пятае месца. Пасля гонкі спартсменка расказала, што звярнула ўвагу арганізатараў на дрэнны стан трасы, але рэакцыі з іх боку не было. У пасуючы наша прыма змагла адгрыць толькі адну пазіцыю — зноў падвяла стрэльба.



Ці зможа Домрачова наладзіць стрэльбу, каб паказацца ў гэтым сезоне за свой першы Вялікі хрустальны глобус?

Адначым таксама добрыя выступленні астатніх беларускіх біятлістаў. Так, Надзея Скардзіна на сваёй кароннай дыстанцыі, у індывідуальнай гонцы, спынілася за крок да

п'едэстала, заняўшы чацвёртае месца. А Надзея Пісарова двойчы трапіла ў ачковую зону, фінішаваўшы 20-й і 22-й у спрынце і пасьляе адпаведна. Лідзіруе ў агульным заліку Кубка свету фінка Кайса Макарайнен.

2. БГК імя Ляўкі ў чарговым матчы гандбольнай Лігі чэмпіёнаў згуляў унічыю з аўстэрамак групы А македонскім «Металургам» — 27:27. Пасля паядну галпер брасаўчан Іван ПЕШЫЧ пракаментаваў вынік гульні: «Думаю, у другім тайме маглі згуляць лепш, але не хапіла руху. Да перапынку бегалі добра і вынік быў на нашу карысць. Тым не менш шчаслівы, што адбыў апошні кідок сапернікаў, а каманда паспяла арганізаваць гол і выратаваць матч. Цяпер турнірная сітуацыя стала яшчэ больш заблытанай. Нам абавязкова трэба перамагчы на выездзе. Вядома, у саперніках каманды найвышэйшая ўзроўню — будзе вельмі цяжка. Але няма нічога немагчымага. Пакуль ёсць гульні, ёсць і шанцы».

3. Баскетбольны клуб «Цмокі-Мінск» у напружанай барацьбе саступіў лідара турнірнай табліцы Адзінай Лігі ВБТ «Ніжніям Ноўграду» — 65:70. Лепшым у складзе «драконаў» быў Аляксандр Курдаўцаў: на яго рахунок — 16 ачкоў, 4 падборы, 4 пасы і 3 блокшоты. Нагадаем, што для «Цмокаў» гэтае паражэнне стала дзясятым у сезоне 2014/2015.

4. Жаночая зборная Беларусі па гандболе не здолела прабіцца ў плей-оф чэмпіянату свету-2015. У вырашальным матчы першага кваліфікацыйнага раўнда беларускі ў барацьбе саступілі камандзе Славеніі (33:35), пралуцыўшы яе ў плей-оф светнага першынства. Нагадаем, што ў дзвюх папярэдніх гульнях з грачанкамі і швейцаркамі беларускія гандбалісткі атрымалі перамогу.

Дарына ЗАПОЛЬСКАЯ

Дэбют, якога не адбылося

З кожным разам арганізатары Нацыянальнай тэатральнай прэміі ўдасканальваюць умовы яе правядзення. Аднак мяккі дасканаласці, як вядома, няма, а ўсе пытанні падзяляюцца на вырашалныя і невырашалныя. У лік вырашалных сёлета трапіла арганізацыя працы журы. Оперныя спектаклі нарэшце перасталі спаронічацца са спектаклямі тэатра лялек — асобныя журы ацэньвалі пастаўкі ў трох секцыях: тэатр драмы, тэатр лялек і музычны тэатр. Невырашалнай па-ранейшаму застаецца сітуацыя з «жывымі» праглядамі спецыяльна, што вылучаюцца на конкурс (пакуль што намінантаў выбіраюць, глядзячы спектаклі ў залі). Праблем шмат, і некаторыя з іх — вынік не столькі арганізацыі прэміі, колькі агульнага стану тэатральнага працэсу. Пра адну хочацца выказацца асобна.

На III Нацыянальнай тэатральнай прэміі хопала безрэзультатных намінацый: на перамогу прэтэндаваў адзін спектакль. І толькі «Найлепшы дэбют» так і застаўся няўрачытым, бо дэбютантаў не знайшлося ўвогуле. Безумоўна, вядомай прычынай гэтай падаецца фармулёўка, згодна з якой прэмію можна прысудзіць толькі ў секцыі тэатра драмы і толькі за першую пастаўку рэжысёру ва ўзросце да 35 гадоў. Супадзенне ўсіх перамоў — сітуацыя з вобласці фантастыкі. Аднак перафармулёўка называе ці палажэння, калі, напрыклад, дэбютаваць змогуць усе маладыя тэатраль-

Фестывалі!

КРОКІЯ ПАЧУЦЬ У ТЭАТРАЛЬНЫМ АСЭНСАВАННІ

Дванаццаты раз на сцэне Гомельскага абласнога драматычнага тэатра прайшоў міжнародны фестываль, які самай назвай — «Славянскія тэатральныя сустрэчы» — закліканы нагадаць аб аднасці бліжэйшых краін. Традыцыйна варты таго, каб іх захоўваць, менавіта таму сёлета ў Гомель прыехалі калектывы тэатраў з пяці краін: Беларусі, Расіі, Украіны, Казахстану і Малдовы. Упершыню «Славянскія тэатральныя сустрэчы» прайшлі ў фармаце не тэатральнага спаборніцтва, а сяброўскіх прэзентацый спецыяльна.

Першы фестывальны спектакль «Валіяцкі дзень», які паставіў малады рэжысёр Калінінградскага абласнога драматычнага тэатра Вячаслаў Віціч, раздражніў глядзца наватарскім падыходам да сцэнаграфіі і пастаноўкі, але ўрэшце пакінуў разважаць над адвечнымі каштоўнасцямі жыцця. Дарэчы, тэма любові і каханя стала рэфрэмам усю фестывальна. Прычым, адзначаючы крытыкі, пачуцці былі прадстаўлены ў розных варыяцыях: гэта і каханне паміж мужчынам і жанчынай, гэта і любоў да бацькоў і, урэшце, прызнанне ў любові да тэатра. Загадчы літаратурнай часткі Беларускага тэатра юнага глядзца Жанна Лашкевіч «вышэйшым пілатажам» называе меладраму



Сцена са спектакля «Валіяцкі дзень» Калінінградскага абласнога драматычнага тэатра.

акадэмічнага рускага тэатра драмы імя М.Горкага з Казахстана «Змешаныя пачуцці»:

— Гэта той спектакль, на які можна было прыводзіць дзядзю і разам з бацькамі. Усім разам было цікава і важна даведацца, што каханне не мае ўзроставых абмежаванняў.

Дырэктар тэатра, заслужаны дзеяч Рэспублікі Казахстан Еркін Касенаў, гаворыць, што іх трупы даволі шмат гастралюе, і не толькі па прасторах былога Саюза: — Мы выязджалі ў Іспанію, Венгрыю, Кітай, часта бываем у вялікіх гарадах Расіі. Ва ўсіх паездках гадоўнае ўражанне пакідаюць жыхары. Тут, у Беларусі, яны адкрытыя, добрыя, ахвотна ідуць на кантакт і заўсёды гатовы прыйсці на дапамогу. Мы, казаі, лічым сябе вельмі гасціннымі. Але беларусы такія ж. Ням ала, агрэсіі ў душы.

Драматург з Гомеля Уладзімір Ступінінскі падкрэслівае, што атмосфера складалася сапраўды добрабылівай:

— Тут былі калегі і сябры. Гэта фестываль, які дазваляе абмяняцца вопытам не толькі на сцэне, але і на ўзроўні бытавых стасункаў. Магчыма, у гэты момант нельга гаварыць пра развіцц славянскіх узаемаадносін, але ж час мяняецца, і сёння важна хаця б захаваць тую стасункі, якія ствараліся на працягу дзясцігоддзяў.

З тэатральна-канцэртнай праграмай выступілі на гомельскай сцэне Чарнігаўскі абласны акадэмічны музычна-драматычны тэатр.

— Нам было вельмі важна, што прыехалі сёлета нашы калегі з Чарнігава (нягледзячы на ўсе эканамічныя і палітычныя складанасці), — адзначыла дырэктар Гомельскага абласнога драматычнага тэатра Ірына Пыркова. — Беларуска-чарнігаўскае зямля можа аб'яднаць усіх. Фестываль для нас — перш за ўсё гэта творчы абмен і мірнае існаванне.

Між іншым, першы «Славянскія тэатральныя сустрэчы» адбыліся ў Гомелі таксама ў складаных часіны. У 1989 годзе, калі ў наветры лунала прадчуванне перамен у грамадстве. Тады тры абласныя тэатры з Бранскай, Чарнігаўскай і Гомельскай абласцей імкнуліся падкрэсліць адсутнасць меж для мастацтва. У міжнародным статусе фестываль існуе з 1994 года і праходзіць у Гомелі раз на

тры гады. Мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага Сяргей Кавалевыч гаворыць, што арыентацыя на аднаўленне агульнай творчай прасторы павіна стаць адной з мэт фестывалю тэатральнага мастацтва:



Сцена са спектакля «Тэатр» Гомельскага абласнога драматычнага тэатра.

— Гомельшчына — унікальнае месца, тут мяжа трох краін адрозна. «Фішка» гэтага фестывалю менавіта ў тым, што з Гомеля ён пералятае ў Чарнігаў, потым — у Бранск, па коле. Атрымліваецца своеасаблівае эстафета фестывалю — і гэтая ідэя вартая развіцця. Нельга пакідаць фестываль без увагі, ён павінен прыцягваць глядзца да тэатра і дэманстраваць лепшыя ўзоры славянскага мастацтва.

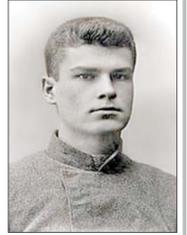
У снежні Гомельскі абласны драматычны тэатр адзначыць сваё 75-годдзе сярод гомельскіх глядачоў, а таксама сяброў і калег. Гасці ўжо з'яжджаюцца з усёй краіны і з-за яе межэй, каб павіншаваць калектыв з юбілеем.

Ірына АСТАШКЕВІЧ, фота аўтара

Даты Падзеі Людзі 9 СНЕЖНЯ

Міжнародны дзень барацьбы з карупцыяй. Абвешчаны рэзалюцыяй Генеральнай Асамблеі ААН ад 21 лістапада 2003 года.

1891 год — нарадзіўся Максім Багдановіч, выдатны беларускі паэт і перакладчык. Адзін са стваральнікаў беларускай літаратуры і беларускай літаратурнай мовы новага часу. Разам з Я. Купалам стаў заснавальнікам пейзажнай і інтымнай лірыкі, першым у беларускай літаратуры звярнуўся да ўрбаністычных матываў. Аўтар зборніка вершаў «Вянок». Памёр у 1917 ад сухоты ў Ялце, дзе і пахаваны. Дом, у якім паэт правёў апошнія гады, у 1970-я гады быў знесены. На яго месцы пабудаваны санаторый «Ялта», на будынку якога ўсталявана мемарыяльная дошка. Пражыўшы 26 гадоў, паэт пакінуў невялікую па аб'ёме духоўную спадчыну, але яго вершы, публіцыстыка, проза, крытыка па-ранейшаму прыцягваюць увагу даследчыкаў, прымушаючы іх учытвацца ў кожны радок паэта. Шматлікі творы Багдановіча пакладзены на музыку М. Аладавям, А.Багатыровым, Л. Захлеўным і іншымі кампазітарамі.



1904 год — 110 гадоў таму заснаваны Гродзенскі археалагічны камітэт. Займаўся зборам, вывучэннем, аховай і папулярызаваннем «рэчавых і пісьмовых помнікаў царкоўнай даўніны» у Гродзенскай губерні. Існаваў па 1915 год. Вывучаў гісторыю краю, культуру пабудовы і царкоўныя абрады. Арганізаваў музей («царкоўнае старажытнасховішча для захавання важных помнікаў і дакументаў»), які знаходзіўся ў памішанні Гродзенскага Барысаглебскага манастыра. У музеі захоўваліся царкоўныя старадрукі і рупакоўныя кнігі, творы прыкладнага і выяўленчага мастацтва, прадметы культавага прызначэння, археалагічныя матэрыялы і іншае. Справаздачы аб дзейнасці камітэта публікаваліся ў часопісах «Гродзенскіе епархіяльныя ведомасці» і «Вестник Виленского православного Свято-Духовского братства». Спільны існаванне ў сувязі з акупацыяй тэрыторыі губерні кайзераўскімі войскамі. Гродзенскі археалагічны камітэт разам з музеем адыграў станоўчую ролю ў зберажэнні помнікаў матэрыяльнай і духоўнай культуры краю.

1944 год — 70 гадоў таму нарадзіўся Юрый Уласавіч Чыгароў, беларускі вучоны ў галіне тэарэтычнай і прыкладнай механікі, доктар фізіка-матэматычных навук, прафесар. У 1973 годзе скончыў Варонежскі ўніверсітэт. З 1978 года — у Беларускай аграрнай тэхнічнай універсітэце. Аўтар навуковых прац па тэорыі дэфармавання выпадкова-неаднародных асяроддзяў, крытэрыях ацэнкі устойлівасці агракалагічных сістэм.

Было сказана

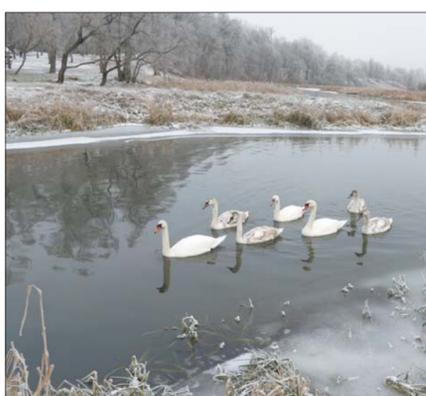
Аркадзь КУЛЯШОЎ, народны паэт Беларусі: «Як можна жыць разам без разб'яра, Нявыказаным думкам — без паперы, Паперы — без чарніла і пара?».

8 СНЕЖНЯ: Яны з галавой акупацыя ў асабіста пачыналі. Гэта тычыцца не толькі прафесійнай дзейнасці, але і асабістага жыцця. Сябрам і каханым яны аддавалі цалкам. Аднойчы зрабіўшы свой выбар, яны застаюцца яго нявольнікамі на ўсё жыццё. Гэтыя людзі надзелены вялікай энергіяй, аднак ім не заўсёды ўдаецца накіраваць яе ў неабходнае рэчышча. Іх неўтаймаваны нораў часам прыводзіць да фантастычных вынікаў. Такія людзі вартыя зайдзрасці, таму што ім удаецца выказаць сябе і выкарыстаць плён асабістай працы. Ім неабходна азначыць плён рэалістычнага арыенцыі і імкнення да аб'ектыўнасці ў адносінах, каб захаваць і ўдасканаліць іх.

9 СНЕЖНЯ: Гэтыя асобы актыўныя. Яны валодаюць багатым уяўленнем, імкнучыся знаходзіцца ў цэнтры ўвагі. Для іх жыццё — рамантычная прыгода, напоўненая смелымі адкрыццямі і сюрпрызамі. Як ніколі іншы, народжаны ў гэты дзень павіны адчуваць сябе «зоркай» яркага свету, гаюльным персанажам драмы жыцця. У дачыненні да сваіх дзядзю і каханых яны паводзяць сябе як сляпыя абаронцы і апекуны, гатовыя любой цаной засяродчы іх ад розных небяспечнасцяў жыцця. Ім неабходна ўзнаўляць сваю капрызнасць характар. Дзясятныя сталасці, якая нясе ў сабе спакой, — спрыяльная перспектыва для тых, хто нарадзіўся ў гэты дзень. Умовы шчасця з'яўляюцца ўменне лёгка саступаць іншым і цярплівае стаўленне да абставін.

СЁННЯ

Table with weather forecasts for various cities: Мінск, Віцебск, Магілёў, Гомель, Гродна, Брэст. Columns: Сонца, Усход, Захад, Даўжыня дня.



Фота Аляксандра КУШЫЧКА

ЗАЎТРА

Weather forecast map for Belarus with temperatures and weather icons for cities like Віцебск, Гродна, Мінск, Магілёў, Брэст, Гомель, Баршава, Кіеў, Рыга, Вільнюс, Масква, С.-Пецярбург.

УСМІХНЕМСЯ

— Вадзім, давай забудзем пра тое, што было гэтай ноччу. — Люся, ты так храпла, што я ніколі не змагу гэтага забяцьці! — Вова, прабач мне, дружа! Мне так сорамна за учарашняе, прымі мае прабачэнні... — Ды ідзі ты куды далей, Лёва! — ...! літр гарэлкі... — Ну добра, ідзі абдыму!



ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА. ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь. РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫЙНАСЬ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ. Дырэктар — галоўны рэдактар КАРПІОКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч. РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛІГІЯ: Н. ДРЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Н.КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А.КІРШЧУК, А. ЛЯХОВІЧ (першы намеснік дырэктара), Н. РАСОЛЬКА, С.РАСОЛЬКА, А. СЛАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛЯШУК, Л. ЦІМОШЫК. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда». АДРАС: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага 10-а. ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 287 19 19 (тэл./факс); адрэдакцыйна-лістмасу — 287 18 64, падліку і распаўсюджвання — 287 18 38, 287 17 21, сакратарыята — 292 05 82, аддзялення за выпуск дадаткаў: «Чырвоная змена» — 292 44 12; «Мясцовае самакіраванне» — 292 44 12, уласных карэспандэнтаў: у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гродне: 43 25 29, Гомелі: 40 91 92, Магілёве: 32 74 31, па Мінскай вобл.: (017) 292 21 03; бухгалтэрыі: 287 18 81. http://www.zviazda.by; e-mail: info@zviazda.minsk.by, PРЫЁМНЫ ТЭЛ./ФАКС: 287 17 79, РЭКЛАМНЫ e-mail: reklama@zviazda.by (для зарэгістраваных: zvarot@zviazda.minsk.by). Аўтары публікацыйных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаванням рэдакцыі. Рэдакцыя на сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй лісты. Перадрук матэрыялаў, публікацыйных «Звязда», толькі з дазволу рэдакцыі. Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы. Газета адрукаваная ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку» ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 20.010. Індэкс 63850. Зак. № 5060. М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Нумар падпісаны ў 19.30 8 снежня 2014 года.